

П'ЯТИКНИЖЖЯ

– В –

ПИТАННЯХ і ВІДПОВІДЯХ

ПРАКТИЧНИЙ ПІДРУЧНИК НА ПЕРШИХ П'ЯТЬ КНИГ БІБЛІЇ

ЯКІВ ГОМІНІЮК, B.Sc.Ed., M.A., B.D.,

УКРАЇНСЬКИЙ БІБЛІЙНИЙ ІНСТИТУТ

САСКАТУН, КАНАДА

diasporiana.org.ua

PENTATEUCH

in

QUESTIONS AND ANSWERS

(Ukrainian)

JAMES HOMINUKE, B.Sc.Ed., M.A., B.D.,

THE UKRAINIAN MISSIONARY and BIBLE SOCIETY, INC.

Saskatoon, Canada

1958

П'ЯТИКНИЖЖЯ

— В —

ПИТАННЯХ І ВІДПОВІДЯХ

ПРАКТИЧНИЙ ПІДРУЧНИК НА ПЕРШИХ П'ЯТЬ КНИГ БІБЛІ

*(883 питань та поверх 1, 200 вказівок на відповіді,
з деякими важливішими поясненнями.)*

ЯКІВ ГОМІНЮК, B.Sc.Ed., M.A., B.D.,

Накладом

ВИДАВНИЦТВА "БОЖОГО СЛОВА"

УКРАЇНСЬКОГО МІСІЙНОГО Й БІБЛІЙНОГО ТОВАРИСТВА

Саскатун, Канада

1958

Copyright, 1958, by the Author

All rights in this book are reserved. No part of the text may be reproduced in any form without written permission of the publishers, except brief quotations used in connection with reviews in a magazine or newspaper.

Право передруку цілості чи частинно без дозволу заборонено.

Друком Української Друкарні:
The Gospel Press, Saskatoon, Canada

П Р И С В Я Т А

Всім тим, які полюбили Божу правду, і які бажають поглибити своє знання Слова Божого, — а особливо всім тим “Ісаям,” молодим і старшим, які побачивши Божу величність і святість, і яких серця зістали доторкнені Божим огнем любови Його жертви, раз на все принесеної, загорілося й собі тим небесним бажанням нести благу вістку спасіння своїм братам та сестрам по крові, та які виявили й свою любов, щоб приготувати себе як слід до праці на побілілій та перестояній ниві поміж своїм рідним народом, — Студентам і Курсантам Українського Біблійного Інституту в Канаді й по всьому світу, цю скромну працю

присвячує

Автор

ВСТУПНЕ СЛОВО

Докладного знання Слова Божого вимагає від нас Сам Господь. *“Прослідіть Писання,”* Він каже (Єв. Івана 5:39), — бо Святе Письмо, Слово Боже, свідчить про Нього, що Він, — це Син Божий, Спаситель світу. Брак знання Слова Божого, з другого боку, є причиною, чому так багато людей не тільки нещасливі в своєму духовному житті, але так часто та скоро стаються жертвою різної ересі та, подібно Галатам, перехоплюються (переймаються) *“іншою євангелією”* (Гал. 1:4-7). До них в особливій мірі пристосовуються слова нашого Господа: *“Чи ж не тому ви помиляєтеся, що не знаєте Писання, ані сили Божої?”* (Марка 12:24).

І дійсно, — не знаючи Святого Писання, Біблії, не можна, щоб не помилитися! Бо воно, — і тільки воно! — може *“вмудрити на спасіння вірою в Ісуса Христа”* (II Тим. 3:15а). Воно ж бо є *“Богом надхнене, і корисне до науки, до докору, до направи, до наказу по правді, щоб звершений був Божий чоловік, до всякого доброго діла готовий,”* (II Тим. 3:16).

Слово Боже є й нашим *освяченням*. *“Освяти їх правдою Твою; Слово Твоє, — правда,”* було благання Ісуса Христа до Свого Отця Небесного (Ів. 17:17).

До цих трьох причин, чому нам потрібно знати Слово Боже, є ще й четверта, — а вона, здебільшого, має педагогічний характер. *“А що ти чув від мене, . . . передай вірним людям, які будуть спосібні й інших навчати”* (II Тим. 2:2). В цих модерних днях великих досягнень світської науки, наука Слова Божого не то що зросла, але значно підупала. Це й пояснює той застрашуючий віст матеріалізму, комунізму, та безбожництва взагалі в наші дні.

Церква Христова чи забула, чи в теперішню добу у великій мірі зовсім не знає, що Слово Боже потрібно *вивчати* та що його потрібно *інших навчати!*

Поміж українським народом наука Божого Слова ледве чи змогла зробити який поступ головню через брак потрібних підручників у своїй рідній мові. Це трагедія якогось народу, що таких підручників не має, — а для нас, українців, вона особливо болоча.

Цей підручник для перших п'ять книг Старого Заповіту є призначений не тільки для Біблійних Інститутів чи інших шкіл, де наука Слова Божого викладається в денних клясах для тих, що приготують себе на працю на ниві Божій, але й для студентів позаочних курсів Українського Біблійного Інституту,

які також, почувши в своєму серці Божий клич, бажають приготувати себе бодай кореспонденційною дорогою для того, щоб більш ефективно нести благу вістку спасіння поміж свій рідний народ. В той сам час цей підручник має на меті й домашні потреби духовного зросту тих наших братів і сестер, які люблять Слово Боже, та бажають твердшої страви для своєї душі (Євр. 5:13-14).

При цьому маю велику приємність подякувати магістрові К. Костеву за його не тільки працю на друкарській машині, але й за деякі цінні поради, та абсолювентові Українського Біблійного Інституту, братові Ів. Витошкові, за його щирю співпрацю у виданні цього підручника.

Є.]

Я. Гомінюк

*Український Біблійний Інститут
Саскатун, Канада,
Року Божого 1958, місяця травня.*

ВКАЗІВКИ ЧИТАЧАМ ТА СТУДЕНТАМ ЦИХ ЛЕКЦІЙ:

1. Ці лекції є основані на системі питань і відповідей на ці питання. Питання є подані *курсиеним* (таким, як це), друком, а відповіді (в дужках), звичайним друком. Час від часу, в деяких більше важніших місцях, є й деякі пояснення на ці питання, так, щоб читач зміг зрозуміти й саме питання й відповідь на нього. Простудіюйте ці пояснення та коментарі уважно, бо деякі з них будуть порушені в загальних іспитах.
2. Питання подані в цих лекціях є подвійного характеру:
  - (а) **Фактичні.** Наприклад, питання ч. 38 в Книзі Буття: “*Де був Едемський сад?*” Відповідь на це питання знайдете в дужках (2:8). Вона не потягає за собою великого теологічного пояснення.
  - (б) **Доктринальні.** Відповідь на ці питання мають доктринальний, отже глибший, характер. Наприклад, питання ч. 24, Книга Буття, де йде мова про Божество Ісуса Христа.
3. Система цих лекцій обов’язково вимагає читання всього тексту, зазначеного і в питаннях і в дужках. Навіть, якби хто вже обзнайомлений (частинно чи вповні) із відповіддю на дане питання, він однак мусить перечитати уступи, подані в дужках. Проминення або читання без уваги, або читання похапцем, як уступів поданих у питаннях, так і всіх уступів, поданих у дужках, спричиниться до заламання та втрати головної прикмети та вартости цього курсу П’ятикнижжя.

Для всіх студентів подаємо ще наступні точки:

4. Перестудіюйте уважно Розділ I, Вступ до П’ятикнижжя.
5. Перечитайте тепер Розділ II аж до “Зміст Книги Буття.”
6. Перечитайте саму Книгу Буття у Вашій Біблії.
7. Тепер вже *простудіюйте* уважно Другий Розділ цього підручника, включаючи цим разом і “Зміст Книги Буття,” зауважуючи добре, як ця Книга поділена.
8. Аж тепер Ви готові до питань. Ці питання були особливо приготовлені для того, щоб через них довести Вас до якнайповнішого знання, як самих фактів цієї Книги, так і доктринального знання, які ці факти тут торкаються.
  - (а) Перечитайте питання з увагою, щоб похопити його повне значення та зміст.
  - (б) Перечитайте уступ, (якщо він є зазначений у питанні).
  - (в) Перечитайте тепер з увагою всі уступи, зазначені в дужках, як відповідь на це питання.

- (г) Дайте в кількох словах Вашу УСНУ відповідь на питання.
  - (г) **НАПИШІТЬ** тепер Вашу відповідь, також кількома словами, (звичайно не більше, як одно коротеньке речення).
9. Цим способом простудіюйте решту розділів цього підручника, а саме Книгу Виходу, Книгу Левитам, Книгу Чисел та Книгу Повторення Закону.
  10. Тепер, коли Ви вже так закінчили все П'ятикнижжя, і маєте виписані відповіді на всі там подані питання, повідомте нас, а ми подамо Вам загальний іспит на цілий цей курс.

З М І С Т

1. Вступне слово	7
2. План курсів (вказівки)	9
3. Розділ I: Вступ до П'ятикнижжя	13
4. Розділ II: Книга Буття	15
5. Розділ III: Книга Виходу	33
6. Розділ IV: Книга Левитам	46
7. Розділ V: Книга Чисел	54
8. Розділ VI: Книга Повторення Закону	66

РОЗДІЛ І

ВСТУП ДО П'ЯТИКНИЖЖЯ

Слово Боже, Біблія, — це унікат усіх віків, це єдина в своєму роді Книга. Її не змогли засипати всі піски Єгипту та арабської пустині, — навпаки, вони тільки спричинилися до збереження через приблизько дев'ятнадцять століть первісних її манускриптів; її не змогли спалити всі костри, як темного та страшного середньовіччя, так і наших днів, і вона сталася тим “горіючим кущем,” який горить, але який упротязі всіх віків ніколи не згорає. А причина усього та, що її Автор, — це Сам Бог.

Отож приступаючи до її вивчення, ми зробимо добре, як ми скинемо “обув'я” з нашого серця, бо місце, яке вона займає в житті, як народів, так і одиниць, — місце на яким ми стоїмо перед нею, є справді святе.

Наступні точки будуть цінними для всіх, які беруться вивчати перших п'ятьох книг Слова Божого.

- 1. Мова.** Хоч дотепер Слово Боже, Біблію, можна читати в поверх 1,100 різних мов і діалектів, і щороку її перекладають на все нові мови світу, — однак у глибокій давнині вона була написана тільки трьома мовами: давньогебрайською, арамейською та грецькою.

Давньогебрайською мовою був написаний увесь Старий Заповіт, за винятком шістьох розділів Книги Пророка Даниїла (2:7 по 7:28), майже трьох розділів Книги Ездри (4:8 по 6:18 і 7:21-26) та одного віршика у Книзі Пророка Єремії (10:11). Ці частини були написані арамейською мовою, яка є тісно споріднена з мовою гебрайською.

Новий Заповіт був написаний грецькою мовою (“койне”). З грецької мови він зістав перекладений, як на гебрайську, так і на інші мови світу.

- 2. Старинні тексти.** Спочатку, перших п'ять Книг Старого Заповіту творили одну цілість, цебто одну книгу, — як воно й тепер є в давньогебрайських манускриптах. Коли вони зістали поділені на п'ять книг, ніхто з жодною певністю не може сказати. Однак вони були вже так поділені якийсь час ще перед тим, аніж із них був зроблений перший переклад із оригінальної давньогебрайської мови.

Цей перший переклад був зроблений на грецьку мову приблизно 275 років до Христа. Працювали над ним довший час аж сімдесят вчених перекладачів, отож стали його звати

"Септуагінт" від римської нумерації LXX, яка означає число сімдесят.

В цьому ж то Септуагінті перших п'ять Книг Старого Заповіту стали звати "Пентатух," — від двох слів грецької мови: "ПЕНТА" = "п'ять," і "ТУХОС" = "том" чи "книга." Отож "Пентатух" в українській мові означає "П'ятикнижжя," цебо П'ять Перших Книг Старого Заповіту, П'ять Книг Мойсея, а саме: Книга Буття, Книга Виходу, Книга Левитам, Книга Чисел та Повторення Закону.

- 3. Назва, вартість та авторство.** Назви цих Книг є старинні, бо вони були вжиті вже перекладачами Септуагінта, а відповідають ці назви тим подіям, які кожна з цих Книг описує. В пізніших частинах Святого Писання про ці перші п'ять Книг Старого Заповіту говориться, як про "Закон" чи "Книгу Закону," або, в гебрайській мові, "ТОРА." П'ятикнижжя й займається тим, щоб дати знати, як зайшла потреба на Закон, — а тоді, яке було приготування до Закону та опісля надання самого Закону та введення його в життя згідно з диспенсацією того часу.

Цих п'ять Книг знаходяться на початку Слова Божого не тільки через те, що це їхнє правне місце з точки погляду вже самої хронології й історії подій, але також задля того, що вони становлять собою вступ до решти Біблії. Часті згадки та посилання Нового Заповіту до Старого Заповіту не можуть бути зрозумілими без цих перших п'ятьох Книг. Фактично ці п'ять Книг, це П'ятикнижжя, є підвалиною, на якій опирається решта Святого Слова Божого та все об'явлення Боже. Це їхнє надзвичайно велике значення й вага пояснюють, чому на ці Книги були й надаліше є спрямовані чи не найбільші атаки сатани, сучасного безбожництва й модернізму.

Щодо самого авторства й канонічності П'ятикнижжя, то тут, як стародавні гебрайські авторитети, так і християнські, вказують на Мойсея, як на Божий знаряд, яким ці Книги були написані. Самі ці Книги яскраво свідчать про це, — свідчать про це й пророки та слова нашого Господа Ісуса Христа в Новому Заповіті.

П'ятикнижжя (Перших п'ять Книг Мойсея) є необхідним для решти відкриття Божого, яке знаходимо в Біблії. Бо так, як Книга Буття є вступом до Закону, а Закон вступом до решти всього Старого Заповіту, так увесь Старий Заповіт є вступом до Нового Заповіту, який є об'явлення Євангелії Ласки. Місце, яке чотири Євангелії (Матвія, Марка, Луки та Івана) займають у Новому Заповіті, займає П'ятикнижжя (Буття, Вихід, Левит, Числа та Повторення Закону) у Старому Заповіті.

РОЗДІЛ ІІ

КНИГА БУТТЯ

(КНИГА ПОЧАТКІВ)

- 1. Авторство.** Автором цієї Книги, як і всього Святого Писання (Біблії), є Сам Бог. Та саме діло писання Книги Буття Він припоручив Мойсеєві. Хоч деякі події, зазначені в цій Книзі, як створення світу і т. д., закінчилися довгі віки перед Мойсеєм, однак Дух Святий відкрив йому всі подробиці, про які там згадується. Жодні людські документи в ту пору не змогли б сягнути ані так далеко назад, ані так високо в тайну небесного творива, як дає нам тут Боже об'явлення. (Послідні сім віршиків цієї книги, як і не весь 34-ий розділ, були правдоподібно написані Ісусом Навином.)
- 2. Назва.** Був час, коли ані світу цього, ані нічого, що на ньому, не було. Та прийшла пора, коли це все стало бути. Отож і назва цієї Книги: **КНИГА БУТТЯ**. Дійсно, — це Книга Початків, Книга Генези (*Genesis*), бо вона каже нам Ким, як та звідки все постало. Ця Книга є знана також, як **ПЕРША КНИГА МОЙСЕЯ**. Та попри генезу всесвіту та людини, ця Книга включає в собі багато дечого більше. В скореченні, в мініатюрі, вона містить у собі все Слово Боже, — не тільки, які були початки світу та людства, але початки спасіння впавшого у гріх ново-створеного людства. Зауважмо тут ось такі початки:
  - (1) Початок світу, якого Бог створив.
  - (2) Початок людини, як творива Божих рук.
  - (3) Початок гріха, який увійшов у світ в наслідок непослуху людини супроти Бога, свого Творця.
  - (4) Початок відкуплення людини через Божу обіцянку та вибір для цього родини, а опісля початок народу, з якого Відкупитель мав прийти.
  - (5) Початок Божого суда й Божої кари за гріх, — суд і кара, які спали на одиниць, на грішні міста та на весь світ за брак віри в Бога.
- 3. Головна ціль Книги Буття:** Представити перед нами повище-згадані початки та їхнє закінчення Богом. Від цих початків та й до самого кінця Бог виявляє тут Свій найбільший атрибут, Свою характеристику-прикмету, що Він є любов. Хоч спочатку Він однією Своєю рукою карає впале людство, однак другою рукою Він охороняє його від наслідків цього гріха: Він прикриває його наготу, Він проливає за нього

кров невинного звіряти та вказує на остаточну Жертву, Якою буде знищений гріх. Все, що не служить цій остаточній цілі, Він відкидає геть, як непотрібне та шкідливе. Так відпадає Каїн, відпадає Ішмаїл, відпадає Езав, — хоч вони первенці в роді своїм. Що за лекція тут криється!

4. Книга Буття й наука. Книга Буття, хоч не шкільний науковий підручник, однак вона подає багато такого, чому жодна звичайна наука рівнятися не може. Вона вказує, що

- (1) Всьому був свій початок.
- (2) Нічого не постало само собою чи випадково.
- (3) Бог є Творцем і Вседержителем, Який утримує весь світ від початку аж до цієї пори.
- (4) Що порядок, який ми бачимо в законах природи, в математиці, в астрономії, в хемії, в фізиці, в фізіології тощо, — це Богом установлений порядок.
- (5) Все було створене для слави Божої та для добра людини, яка являється вершком творива Його рук.

5. Загальне значення Книги Буття. Книга Буття, — це вхідна брама чи ключ для решти Книг Божого Слова. Без цієї Книги Біблія не могла б бути повною й закінченою. Без неї ми не знали б нічого про створення й початок світу та людства, про початок гріха, про потоп та патріархів: Авраама, Ісаака, Якова та Йосипа й початків ізраїльського народу. Ми не знали б нічого про те, як уже з самого початку Бог став об'являти Себе людству. Справді, решта Слова Божого було б дуже незрозумілим для нас, якби цієї Книги Буття бракувало, бо вона кидає багато світла на всі інші 65 Книг Біблії.

6. Праобрази Ісуса Христа. В Книзі Буття знаходимо праобрази Ісуса Христа. Головніші з них такі:

- (1) Ковчег, в якому знайшла собі спасіння від вод потопу родина, яка повірила слову Бога.
- (2) Жертва Авраама свого сина Ісаака.
- (3) Драбина Якова.
- (4) Йосип, любий син свого батька, зненавиджений своїми братами, які продали його, — стався їхнім спасителем.

7. Божі заповіді й обітници. В Книзі Буття знаходимо такі Божі заповіді й обітници:

- (1) В раю з Адамом перед його гріхопадінням, 1:28-30; 2:16-17.
- (2) В раю з Адамом після його гріхопадіння, 3:14-19.
- (3) З Ноем, 9:9-17.
- (4) З Авраамом, 12:1-3; 13:14-17; 15:1-7; 17:1-7.
- (5) З Ноем перед потопом, 6:7-21.
- (6) З людством після потопу, 8:20-22; 9:8-17.

З М І С Т К Н И Г И Б У Т Т Я

I. Творіння, — Розділи 1—2.

1. Загальний опис, Розділ 1.
2. Творення людини особливо, Розділ 2.

II. Упадок людства, — Розділи 3—5.

1. Спокуса, віршики 1—5.
2. Гріх та упадок, 6—8.
3. Перше з'явлення Бога, впалим людям, 9—13.
4. Прокляття за гріх, 9—13.
5. Вигнання з раю, 22—24.
6. Побільшення гріха через Каїна й перше вбивство у світі, 5:1-17.
7. Родовід Адама, 5:1-32.

III. Знищення первісного світу потопом, — Розділи 6—9.

1. Зріст зла на світі, 6:1-5.
2. Рішення Бога про потоп, 6:6-13.
3. Будова ковчега, 6:14-21.
4. Потоп, 7:1-24.
5. Новий початок і Божа обітниця, 8:1-22; 9:1-17.
6. Новий гріх у новому світі, 9:18-29.

IV. Початок народів, — Розділи 10—11.

1. Сини Ноя, — три людські раси, 10:1-32.
2. Раси, поділені на народи, 11:1-9.
3. Родовід Шема (Сема) й Авраама, 11:10-32.

V. Господній поклик Авраама, — Розділи 12—25:18.

1. Бог кличе Авраама й дає йому Свою обітницю, Розділ 12:1-20.
2. Вихід Авраама й Лота, Розділ 13 і 14.
3. Божий заповіт із Авраамом, Розділи 15 по 18:1-19.
4. Гріх та знищення Содому й Гоморри, 18:20 і 19:1-28.
5. Втеча й упадок Лота, 19:29-38.
6. Життя Авраама в Герарі й народження Ісаака, Розділи 20 і 21.
7. Авраам приносить у жертву Ісаака та поновлений заповіт Бога, Розділи 22 і 23.
8. Смерть Сарі, Ісаак бере собі Ребеку за дружину, Розділ 24.
9. Смерть Авраама та Ізмаїла, 25:1-18.

VI. Патріарх Ісаак, — Розділи 25:19—36.

1. Сини Ісаака: Езав і Яків, 25:19-34.
2. Заповіт Господа з Ісааком, Розділ 26.
3. Хитрість і втеча Якова, Розділи 27 і 28.
4. Життя Якова в Гарані, Розділи 29—30.

5. Поворот Якова до Ханаану, Розділи 31 по 35.
6. Родовід Езава, Розділ 36.

VII. Патріярхи Яків і Йосип, — Розділи 37—50.

1. Життя Якова й доля його сина Йосипа, Розділи 37—45.
2. Мандрівка Якова до Єгипту, Розділи 46—48.
3. Смерть Якова та Йосипа в Єгипті, Розділи 49—50.

Лекції, що виникають із Книги Буття:

1. Що чоловік, — це твориво рук Божих, створений у Божий образ та на Божу подобу. І хоч чоловік упав, згрішив, однак Бог не відкинув його зовсім, — Бог любить його та хоче спасти його.
2. Значення віри в Бога та в Його повеління, в Його Слово. Така віра або будує, або брак її нищить, як одиниці, так і цілі народи. Без віри не можна вгодити Богові.
3. Наше співжиття з іншими може бути або благословінням, або прокляттям, як для нас самих, так і для інших.

ПИТАННЯ Й ВІДПОВІДІ НА КНИГУ БУТТЯ

(Розділ і вірш, в якому знаходяться відповіді на ці питання, є зазначені в дужках після кожного питання.)

ВСТУПНІ ПИТАННЯ

1. Що таке “*П’ятикнижжя*”?
2. Що таке “*Септуагінт*”? Звідки ця назва походить та що вона означає?
3. Що таке “*Пентатух*”?
4. Що таке “*Тора*”?
5. На скільки досі мов, приблизно, була перекладена Біблія?
6. На яку мову був зроблений перший переклад Старого Заповіту? Коли?
7. Хто робив цей перший переклад? Як цей переклад прийнято називати й чому?
8. Якою мовою первісно було написане Слово Боже?
9. Зазначте, які частини були так написані.
10. З якої мови треба було перекладати Новий Заповіт, щоб його могли читати мешканці Юдеї?

11. Який був поділ перших п'ятьох Книг Старого Заповіту в давньоєврейських манускриптах?

12. Який поділ постав опісля? Коли саме?

13. Яка загальна назва була вжита для означення перших п'ятьох Книг Старого Заповіту? Чому?

14. Хто є автором П'ятикнижжя?

15. Які докази ми маємо на це?

16. Чому цих п'ять Книг стоять на самому початку Біблії?

17. Чому на ці Книги спрямовані найбільші атаки ворогів Божого Слова?

18. Які Книги в Новому Заповіті займають аналогічне місце до Старого Заповіту?

СТВОРЕННЯ ВСЕСВІТУ, ЗЕМЛІ ТА ЛЮДИНИ

19. Книга Буття, — це “книга початків.”

(1) Вичисліть усі початки, про які згадується у цій книзі. (Див. повище, пар. число 2 під заголовком “НАЗВА.”)

(2) Про який початок іде мова в першому віршикові цієї книги? (Порівняй Бв. Ів. 1:1.)

20. “У початку створив Бог небо та землю.” (1) Що цих сім слів опрокидають?

[Вони опрокидають:

(1) Атеїзм, — що нема Бога.

(2) Агностицизм, — що Бога не можна знати.

(3) Матеріалізм, — що існує тільки матерія, а душі нема.

(4) Політеїзм, — твердження, що в багато богів.

(5) Пантеїзм, — що Бог існує у всьому, — і що все, — Бог, та інші безбожницькі теорії.]

21. Як постали всесвіт, земля та людина? (Вони були створені 1:1; 2:4) Це противорічить нерозумній теорії, що це все постало само собою.

22. Як вони були створені? (Божою мудрістю та силою через слово Його уст: Пс. 33:6, 9; Єремії 51:15; Євреям 11:3; Єремії 10:12; 27:5; та численні інші уступи зо Слова Божого.)

23. Хто був присутній при створенні?

(1) Бог Отець (Буття 1:1 та інші уступи).

(2) Божий Син (Івана 1:3; Кол. 1:16; Ефес. 3:9; Об'явлення 4:11; Іс. 9:6; Іс. 7:14).

(3) Святий Дух (Буття 1:2).

24. Про які два великі факти тут говориться, які в підвалиною (основою) Божого Слова та дійсного християнства?

(1) Про Божество Ісуса Христа, — що Ісус Христос, — це Бог.

(2) Про недосягнуту та незбагнуту людському умові тайну Святої Тройці, — що Бог — один, але Він пробуває в трьох Особах. Це ми мусимо вірою прийняти.

25. Де інше, при початку Старого Заповіту знаходимо ми спомин про Святу Тройцю? (Буття 1:26. Слова “створимо” та “наш” вказують на множину, — а ця множина тут, — це Бог Отець, Бог Син і Бог Дух Святий.)

26. Що Бог створив на перший день? (1:3-5)

27. Коли постало море, взялася суха земля та появились рослини? (1:9-13)

28. Яке твориво Бог учинив на 4-ий день? (1:14-19)

29. Які звірята були створені найперше? (1:20-23)

30. Що Бог створив на шостий день? (1:24-31)

31. Під яким зглядом Бог створив людину “у Свєї образ і в Свою подобину”? (Розум, моральне почуття та сумління; безсмертність; спроможність мати доступ до Бога. 1:26, 27; 5:1)

32. Де бачимо перший натяк про цю незбагнуту людському умові тайну, — що хоч Бог один, однак Він пробуває в трьох Особах? (1:26)

33. Яке було перше Боже повеління чоловікові? (1:28)

34. Чим було призначено для людства жититися? (1:29)

35. Чому Бог освятив сьомий день? [Не для відпочинку, бо Бог — всемогутий і ніколи не стомиться! Цим днем Він зазначив закінчення Свого творива, (2:1-3), так, як у Новому Заповіті Він зазначив Своє нове твориво першим днем. Цей перший день заступив Старозаповітний сьомий день.]

36. Що другий розділ Буття каже про творення світу? (Дав більше загальний опис, 4:46-25.)

37. Яке було перше завдання чоловіка? (2:5-7, 15)

38. Де був Едемський сад? (2:8)

39. Які ріки наводнювали цей сад? (2:8)

40. Яка заборона була дана першому чоловікові в Едемі? (2:9, 16, 17)

41. Яка була причина для створення жінки? (2:18, 21-23; 1:28)

42. Яку першу суспільну установу дав Бог в Едемі? (Установу подружжя, 2:23, 24.)

ПОЧАТОК ГРІХА — УПАДОК ЛЮДСТВА

43. У якій фізичній формі з'явився спокусник в Едемському саду? (3:1) (Див. Об'явл. 12:9)

44. Хто він був та які здібності він посідав? (Іс. 14:12-14)
45. Яку хитрість ужив змії у спокушванні? (3:1)
46. Як Єва зареагувала вперше на слова спокусника? Що вона додала до Божих слів? (3:2, 3)
47. Які дальші переконливі для Єви аргументи вжив змії? (3:4, 5)
48. Що спонукало Єву остаточно піддатися спокусі? (3:6)
49. Який був перший наслідок гріха Єви? [Вона спонукала свого чоловіка до гріха (3:5). Які були слідуючі наслідки? (3:6)]
50. Як Адам і Єва пояснювали свій гріх перед Богом? (3:8-13)
51. Хто з'являється покараним за переступ в Едемі? (3:14-19)
52. Який перший натяк ми знаходимо у Слові Божому про спасіння впалого людства? (Про "Насіння жінки," Буття 3:14. Це "Насіння" — це Ісус Христос, Який мав зачатися від Духа Святого: Іс. 7:14; Матвія 1:20-21; Луки 1:31, 35; Івана 1:14; Галатам 4:4-5; Міхея 5:2; Іс. 9:6. Слідить, як упродовж усього Святого Писання ця тема спасіння людства розвивається й нарешті виповняється вповні у Новому Заповіті.)
53. Яку кару Бог наложив на Адама й Єву за їхній гріх? (3:16-19, 23)
54. Чому Адам і Єва були вигнані з раю? (Вони могли б оминуті Богом призначену кару (2:16-17) та мати вічне життя в раю (3:22-24))

ПЕРШЕ ПОКОЛІННЯ АДАМА

55. Яке було зайняття першого покоління Адама? (4:2)
56. Чи воно відчувало свій гріх перед Богом? (4:3-4.)
57. Яку жертву приніс Каїн, а яку Авель? (4:3-4)
58. Чому Бог не прийняв жертви Каїна?
 (1) Бо Каїн, знаючи своє гріховне серце (4:7), даліше продовжав жити у грісі.
 (2) Він приніс безкровну жертву, — а "без пролиття крові, нема оставлення (очищення та прощення) гріхів" (Євр. 9:22)].
59. Що спонукало Каїна до вбивства? (Певно зависть, 4:6-8.)
60. Як Каїн відносився до свого гріха в порівнянні зо своїми родичами? (Його родичі складали свій гріх на іншого, а Каїн спочатку не признавався, а опісля віднісся задирливо до Бога. (4:9))
61. Яку кару визначив Господь Каїнові? (4:10-12)
62. Де ми знаходимо дальший натяк про пролив крові? (4:23-24)

ПЕРЕДПОТОВА ДОБА ДОВГОЛІТНІХ ПАТРІАРХІВ

63. *Які зо спімнутих людей свого потомства міг Адам ще бачити?* (Вік Адама 5:5. Підрахуйте вік його внуків та правнуків, щоб побачити приблизно, кого з них він ще міг бачити під час свого життя.)

64. *Які були передпотопові довголітні патріархи?* (5:1-32)

65. *Які з них нам особливо цікаві?* (5:1, 3, 18, 21, 25, 28-29)

66. *Яке особливе значення має для нас Сет?* (З нього постав Аврам, єврейський народ, та покоління Давида, з якого, по тілі, походить Ісус Христос. 4:25, 26; 5:3-8.)

67. *Чого особливого ми навчаємося про Еноха?* (5:24)

68. *Якого віку дожив Метусела?* (5:27)

69. *Як нам пояснити довге життя цих передпотопових патріархів?* (Бог призначив людині довголіття. Та через "ледарство" та гріх людства Бог прикоротив йому вік, 6:1-3.)

70. *Хто були "Божі сини," що брали собі дочки "синів чоловічих"?* [Це з певністю не були впадші анголи, як дехто собі пояснює. Анголи "ані женяться, ані віддаються" (Матвія 22:29-30). Наука, що анголи женяться та мають дітей, — це серйозна та страшна ересь. Бо наколи б анголи женилися, то не все людство було б впадше в першому Адамі (I Кор. 15:21-22; 45), — деякі були б потомками цих анголів, і не підлягали б ані під падіння Адама, ані не входили б у Божий плян відкуплення та спасіння людства. Що більше, ця мішанина впадших анголів і людей діткнулася б тілесно походження й Ісуса Христа, — й Він був би по тілу нащадком, — хоч і далеким! — упавших анголів!

"Божі сини" тут означають нащадків Сета, третього сина Адама, який замістив місце убитого Авеля, і який повинен був бути праведного характеру. "Сини людські" були прямі нащадки вбивця Каїна.]

ПОТОП І ПІСЛЯПОТОВА ДОБА

71. *Що довело до потопу?* (6:5-7)

72. *Чому Бог порішився винищити людство саме в цю пору?* (З усього тодішнього людства, залишився тільки один чоловік, Ной, з своєю родиною, що був вірний Богові. Всі інші не хотіли знати Бога, й Він відняв їм Свою ласку. (6:5-9)

73. *Чи Ной зістав спасений за свою праведність чи через ласку Божу?* (6:8)

74. *З чого Ной будував ковчег?* (6:14)

75. *Яка була величина ковчега?* (6:15)

76. *Хто з людей спасся в ковчезі? Які були імена синів Ноя?* (6:18; 7:7; 9:18)

77. Які звірята Ной брав у ковчег? (6:19-20)
78. Скільки днів перестороги дав Бог Ноеві саме перед потопом? (7:1-4)
79. Опишіть у своїх словах подію потопу. (7:10-24)
80. Що ковчег символізує собою? (Ісуса Христа)
81. Де ковчег осівся, і що було найперше, що Ной зробив? (8:4, 8:20-22)
82. Яке відношення звірят до людей ми бачимо після потопу? (9:2, 3. Див. питання число 34.)
83. Яка була перша Божа обітниця після потопу, і який був знак цієї обітниці? (9:9-17)
84. Що ми бачимо після потопу було дано для поживи людей? (М'ясо, 9:4)
85. Чому не можна їсти крові? [Бо в крові життя. (Давніший переклад Куліша з гебрайського: "В крові душа" неправильний. Кожна тварина має життя, але не тільки чоловік має душу, яку Бог вдихнув у людину при її створенні (Буття 2:7).]
86. Як перший гріх укрався в післяпотоповий світ? (9:21) Який другий гріх? (9:22) Який був наслідок цього гріха? (9:24-25)
87. Звідки походить людство післяпотопової ери? (9:18-19; 10:5, 32)
88. Хто був батьком Ханаанитів? (9:18) (Тут ми бачимо підставу, на якій Ізмаїл, який походив із покоління Сема, мав запанувати над Ханааном.)
89. Яке зло взялося поміж людьми, коли в них була ще "одна мова й одне слово"? (11:2-6) В чому цей гріх полягав? (Людство захотіло бути незалежним від Бога: Воно будувало собі свою власну славу і велич, не хочучи брати під увагу, що велич і слава тільки Богові належаться. Це особливо помітно в наші дні.)
90. Згідно з описом у Книзі Буття, яке було географічне розміщення людства після потопу? [Потомство Яфета, — арійці чи індоєвропейці — біла раса, на півночі й на заході: у Вірменії; у середній Азії та в Греції (10:1-5); потомство Хама. — чорна раса, в Ханаанській землі та в Єгипті й в Африці (11:6-20); потомство Сема, — семітська раса, — в Месопотамії та доколичних краях. (11:21-31) З цієї раси Сема походять ізраїльські та арабські народи.]
91. Які з цих народів представляють давніх предків іреків? (Від Явана, 10:2, 4. Киттим означав острів Кипр.)
92. Хто був Нимрод? (Він був "велетень-ловець перед Господом,"

й основоположник Асирійської та Вавилонської цивілізації. Як такий, він являвся прототипом асирійських деспотів.) (10:8-12)

93 *Яке особливе значення має Сет, Шем (Сем) та Ебер?* Вони були предками у расовій історії людей, з якої вийшов Авраам, та рід Давида і Христос. (10—21—25, 31; Луки 3:35, 36)

94. *Як зістала “земля поділена” за днів Пелега (Фалека), сина Еберового?* (Можливо, що людство розפורшилося після помішання мови при будівництві вавилонської вежі; можливо, що північні семіти відлучилися від південних семітів, — особливо нащадки Пелега (Фалека) від нащадків Йоктана. Авраам, Давид та Господь Ісус Христос (тілесно) походять із роду Пелега. (10:25.)

95. *До якої пори від створення світу людство мало одну мову?* (11:1-6)

(1) *Де, як і коли постали інші мови?* При будові вавилонської вежі. (11:1-9)

(2) *Коли й чому ці народи стали розходитися один від одного?* (Одна спільна мова їх більше вже не лучила; Господь “розсіяв” їх. (11:6-9)

96. *Який гріх тут був проти Бога?* (Людство пішло незалежною від Бога дорогою, шукаючи собі слави. (“Твое бо царство, і сила, і слава . . .”)

97. *Яка різниця поміж родоводом у 5-ому розділі та в 11-ому?* (Кожен родовід начислює 10 поколінь (родів). Від Адама до Ноя, десять, і від Шема (Нового сина) до Авраама, десять. З кожним родом, вік людський коротшав.)

98. *Хто був Тера і хто були його сини?* (11:24-27)

99. *Яку участь взяв Тера в подорожі Авраама, й де він помер?* (11:31-32)

(1) *Які своїлки (яка рідня) були собі Авраам і Лот?* (Авраам був дядьком Лота, 11:26-27.)

(2) *Хто були Сара й Мілька, та чийми жінками вони сталися?* (11:2)

(3) *Чи Тера, батько Авраама, знав правдивого Бога?* (Згідно з Книгою Ісуса Навина, 24:2, “Тера, батько Авраамів і Нахорів служили іншим богам.”)

БОГ З’ЯВЛЯЄТЬСЯ АВРААМОВІ; ПОЧАТОК ПОДОРОЖІ АВРААМА ДО ХАНААНУ

100. *Хто вперше вирушив до Ханаану, — Тера чи Авраам?* (Хоч у Книзі Буття 11:31 читавмо, що “І взяв Тера Авраама та Лота . . . та й вивів їх із Ура Халдейського, щоб іти в землю Ханаанську, і прийшов у Гаран та й осілились там,” однак тут Тера тільки займає це почесне місце, як голова родини. Дійсним ініціатором подорожі до Ханаану був Авраам, бо йому з’явився Бог: “Бог слави явивсь . . . Авраамові, як

він ще був у Месопотамії, перше аніж він оселився в Гарані. і каже до нього: Вийди із землі твоєї і з родини твоєї, та йди в землю, що Я тобі покажу. Тоді вийшовши з землі Халдейської, оселився він у Гарані, а звідкілья, як умер його батько, переселив його Бог . . . — Дії Ап. 7:2-4.)

101. *Що надзвичайного для тієї пори ми добачуємо в Авраамові?* [В ту пору полетеїзму (віри в багатьох богів), Авраам вірить в одного правдивого Бога і доказує свою віру ділом. (12:4-5; Євр. 11:8-10.)]

102. *Який другий натяк Бог робить про спасіння світу?* (“В тобі благословляться всі народи, 12:36.)

(1) *Яку іншу обітницю дав Бог Авраамові?* (12:2)

(2) *Кого Авраам узяв із собою з Гарану?* (12:4, 5)

103. *Де й коли знову Господь явився Авраамові?* (12:6, 7)

(1) *Яка Божа обітниця була Авраамові тут?* (12:7а)

(2) *Де Авраам вперше “спорудив жертівника Господеві”?* (12:12)

(3) *Де він вдруге поставив жертівника?* (12:8)

104. *Куди пішов Авраам звідти і чому?* (12:9-10)

105. *Який гріх поповнив Авраам у Єгипті, і чому?* (12-11-20)

106. *Що тут бачимо стасється з вірою Авраама?* (Вона підупадав в час проби . . .)

107. *Як пощастилося Авраамові після того, як він залишив свій рідний край?* (Бог благословив його: 13:2.)

108. *Чи Лот також був у Єгипті?* (Так, — 13:1.)

109. *Чи Господь благословив Лота?* (Так, — задля Авраама, 13:5.)

110. *Де Авраам “призвав” знову ім'я Господнє після виходу з Єгипту?* (13:3-4) *Чи ці слова коли знаходимо про Лота?*

111. *Яке непорозуміння й чому, стало заходити поміж Авраамом і Лотом?* (13:6-8)

112. *Чому Авраам поступив так розумно з Лотом?* [Бо він ходив із Богом, — хоч Бог “не дав йому насліддя . . . ні на ступень ноги” — (Дії Ап. 7:5), однак він “очікував бо міста, що мав основини, якого Будівничий і Творець — Бог.” (Євр. 11:10)].

113. *Який був вибір Лота й чому?* (В той час, коли Авраам ходив з Богом, Лот ходив з чоловіком, — хоч цей чоловік і був Авраам.)

114. *Як відплатився Лот своєму дядькові за всі довгі роки його опіки над ним?* (Він вибрав кращі землі для себе, 13:10.)

115. *Чи Лот знав що про людей, з якими він думав жити?* (Так, — 13:13).

116. *Чи Авраам був огірченим вибором свого племінника Лота?* (Можливо, що так! Бо Господь з'являється йому знову з підтвердженням Своєї йому обітниці, 13:14-18)

117. Які царі воювали проти кого у розділі 14:1-11?

118. Що тоді сталося з Лотом і як поступив тут Авраам? (13:12-16)

119. Де згадано вперше про Авраама йменням, яким стане зватися його потомство? (Єврей, 14:13)

120. Хто був Мелхіседек? (14:18; Євр. 7:1-3.)

121. Коли він зустрінув Авраама, і що він зробив Авраамові? (14:18-20)

122. Коли вперше ми читаємо в Старому Заповіті про десятину? (15:20)

ВІРА АВРААМОВА ЗАРАХОВУЄТЬСЯ ЙОМУ ЗА ПРАВЕДНІСТЬ. АВРААМ СТАЄ БАТЬКОМ УСІХ ВІРУЮЧИХ

123. Яке було велике горе Авраама? (15:2-3)

124. Чого Бог казав Авраамові не боятися (не журитися)? (“Я тобі щит, . . . ” 15:1)

125. Яка була тут обітниця Бога Авраамові? (15:4-5)

126. Як чоловік Авраам зістав праведним в очах Святого Бога? (15:6; Євр. 4:3, 9, 20-22.)

127. Як Бог запечатав цю Свою обітницю з Авраамом? (Полум'я огняне перейшло поміж розтятими частинами, 15:17.)

128. Як довго була передказана неволя в Єгипті Авраамового потомства? (15:13)

129. Як Сара думала прискорити Божий плян? (16:1-3)

130. Яка була тепер доля Агари? (16:4-9)

131. Хто був Ісмаїл, і яке пророцтво ангел Господній прорік про нього? (16:10-12)

132. Коли Аврам став зватися “Авраамом”? (17:1-8)

133. Що Бог установив на знак цього заповіту? (17:10)

134. Чи обрізання, дане далеко перед законом Мойсея, — як і сучасна, можна уневажнити християнам? (Римл. 3:1; 4:9-16; Дії Ап. 15:24-29.)

135. Коли було переіменовано ймення Сари, і як воно було переіменовано? (17:15-17)

136. Чи благословив Бог Ісмаїля? (17:20)

137. Скільки років було Авраамові, коли йому народився Ісмаїл, а скільки, коли він виповнив обрізання? (16:16; 17:24)

138. З якими повідомленнями прийшов до Авраама Бог під дубом

Мамре? (Перше, — що Сарра породить сина; друге, — що Він покарає Содом і Гоморру: 18:10, 17,20).

139. *Хто були ці три гості в Авраама?* [Господь та два ангели. (18:1, 2, 3, 10, 13, 14, 17, 17, 20, 22, 33)].

140. *Чому заступництво Авраама за Содомою та Гоморрою зісталося даремним?* (Бо там не знайшлося й 10 праведників, — 18:24, 28, 29, 31, 32)

141. *Як Лот приймляв небесних гостей?* (19:1-3)

142. *Що ми довідуємося про страшний моральний занепад содомлян?* (19:4-11)

143. *Як зяті Лота дивилися на його пересторогу про погибель, що грозила їм?* (Так, як тепер світ дивиться на свою пересторогу, — 19:14.) (Див. Матв. 24:37-51; II Пет. 2:5-7)

144. *Чому Лот “студанів?”* (Бо йому самому не хотілося вірити, що ось грозить нещастя, 19:16.)

145. *Яка була Божя кара на Содом та Гоморру?* (19:24-25, 27-28)

146. *Що сталося з Лотовою жінкою, і чому?* (19:26, 17)

147. *Як Лот пожав те, що він у своїм житті сіяв?* [Лот побивався за добром світу цього та братався зо світом. (19:29-38) Він стався отцем поганських народів Моабіїв та Аммоніїв, великих ворогів Ізраїля. Ніде не читаємо, що він коли “спорудив жертівника” Богові.]

148. *Думавши, що “нема благочестя,” (страху Божого), у Герарі, який гріх поповнив Авраам?* (20:2-13) (Див. ч. 105).

149. *Як Бог виповнив Своє слово Авраамові щодо наслідника, якого Він йому так довго обцявся?* (21:1-5)

150. *“Ісаак” означає “веселий сміх,” — радощі, та яка змара суму покрила цю радість у ту пору?* (21:9-11)

151. *Як заопікувався Бог Ізмаїлом?* (21:12-21)

152. *Яке було найбільше випробовування віри, що Авраам мав перейти?* (22:2)

153. *Як Авраам вив'язався у цьому випробовуванні?* (22:3-12)

154. *Що дало Авраамові перемогу у цьому випробовуванні?* [Те, що дало силу ще іншому старинному патріярхові у його випробовуванні, — праведному Йовові: Віра у воскресіння мертвих (Йова 19:25-27). Це ми бачимо зо слів Авраама: “Я ж з сином . . . вернемось до вас” (22:5). Він вірив, що хоч він і принесе Ісаака в жертву, однак Бог воскресить його знову до життя, бо з нього мало вийти не тільки незчисленне потомство Авраама, але також Той, в Якому будуть благословенні всі народи світу].

155. Яке глибоке пророцтво може критися у відповіді Авраама у восьмому віршикові? [Про Ягня, Яке понесе на Собі гріхи світу. Бог “обмислив,” — призначив Його перед створенням світу (1 Пет. 1:20; Об’явл. 13:8)].

156. Яка була Божя відповідь на такий великий послух та на таку переможучу віру Авраама? (22:12, 15-18)

157. В якому році свого життя й де померла Сарра, та де її поховав Авраам? (23:1-19)

158. Чому Авраам настоював, щоб Ісаак не брав собі жінки з “дочок Ханаанських”? [Ханаанський народ був проклятим (9:25-27). На мішане подружжя Господь ніколи не дивився, — й не дивиться! — ласкаво (II Кор. 6:14).]

159. Хто винюнив повеління Авраама в справі жінки для Ісаака? [Дамашанець Елизеер (15:2; 24:1-61). Так, як Авраам був вірний своєму Господеві, так цей Дамашанець показався вірним своєму панові Авраамові.]

160. Хто була Ребека? (22:20-23; 24:15)

161. Чи поховав Ісаак свою наречену? (24:63-67). Скільки було йому тоді літ? (25:20)

162. Чи Авраам залишився вдовцем після смерти Сарри? (25:1)

163. У якому віці вмер Авраам і де його поховали? (25:7-9)

164. Чи додержав Бог Своєї обітниці відносно Ізмаїла? (16:8-12; 17:20; 25:12-16.) Нащадки Ізмаїла, — це арабські народи наших днів, і “сидять вони на шні всіх родичів своїх” (16:12).

ПОЧАТКИ ІЗРАІЛЬСЬКОГО НАРОДУ

165. Хто були Езав та Яків? (25:21-26)

166. Які від них постали народи?

(1) Кого з них полюбив Ісаак, а кого Ребека? (25:28)

(2) Предбачуючи характер Езава, кому Бог призначив первенство? (25:23; Мал. 1:3; Римл. 9:11-16.)

167. Як із самого сочатку Езав показав, що він недостойний унаслідувати первенства? (Він зневажив своє первенство, 25:29-34.)

(1) Хто тут більше вишен, — Езав, за те, що він зневажив своє первенство, чи Яків, за те, що він використав слабкий характер Езава? (Яка ваша тут думка?)

168. Який гріх батька свого повторив Ісаак? (26:1-11)

169. Які були назви крилиць та яке їхнє значення, за які филистийці сперечалися з Ісааком? (26:17-22)

170. Де Бог приобіцяв Ісаакові велике потомство задля Авраама? (26:23-25)

171. Яка була “важка печаль” Ісаака та Ребеки? (26:35, 34)

172. Чому Ісаак, знаючи (бодай від своєї жінки), що Господь призначив первенство для Якова, та що Ісаак позбувся цього первенства в користь Якова, та бачучи, що Езав узав собі за жінку з поганського народу, й таким способом цілковито здискваліфікував себе з первенства, все таки хотів благословити його та дати йому це первенство? [Поперше, — Ісаак любив його (25:28); подруге, — він притримувався звичаїв того часу, що старший син, — це наслідник].

173. Як брат брата старався тут перехитрити? (Езав Якова, — бо він продав йому своє первенство, а Яків Езава: 27:1-33.)

174. Порівняйте 25:34 і 27:34. (Езав гірко тепер оплакував те, що він передніше так легко зневажав.)

175. Яку роль відіграла тут Ребека? (27:6-13).

176. Яку ціну вона за це заплатила? (Яків мусів утікати з дому, й вона вже більше не побачила свого сина, якого вона так любила.)

177. Що задумав Езав, і що радили тепер Якову Ісаак і Ребека? (27:41; 27:42-45; 28:1-5)

178. Як Бог вперше з'явився Якову? (У сні, 28:10-15)

179. Що Яків тепер зробив, і як він себе обрїк? (28:16-22)

180. Як пощастилося Якову його подорож до Месопотамї? (29:1-14)

181. Яків і Лабан, — це свояки і по крові, і через хитрість свою. Порівняйте їхні характери. (29:15-30; 30:25-43; 31:)

182. Бог мав Своє призначення для Якова. Він з'являється йому в дорозі (28:12-17), щастить йому в Месопотамї у свого хитрого тестя Лабана (31:11-13,3), а тепер Він провадить його назад до Ханаану, де з нього має вийти народ, призначений для особливої Божої цілі (32:1-2), (35:1-5), (32:24-31), аж поки він став зватися Ізраїлем. (35:9-15) (Випишіть це Вашими словами.)

183. Яків вирушав із Месопотамї з ідолами своїх жінок (31:19, 30). Коли Яків позбувся ідолів у домі своєму? (35:1-5)

184. Які жінки мав Яків, та які сини (діти) він мав від кожної? (29:2-12; 16-35; 30:1-24; 35:16-18)

185. Яка була зустріч брата з братом, — Езава і Якова? (32:3-23; 33:1-16). Що за змарновані в ненависті роки! Тепер брати ці “плакали обидва” (33:4).

186. Як Яків розпочав і кінчав свою подорож? [Із Божим видінням (28:10-22), і тепер він її кінчав будовою жертівника (33:20)].

187. Яків осівся тимчасово у Сихемі (33:18-19). Які інші місця у Слові Божому, окрім П'ятикнижжя також згадують про Сихем? (Ісу-

са Навина 24:32, де читаємо, що кості Йосипа перевезені були з Єгипту й поховані в Сихемі; та Єв. Івапа 4:16, 12, де читаємо, що Господь був Христос сидів при криниці Якова.)

188. Де Яків осівся опісля на якийсь час? (У Бетелі, де він у видив бачив драбину до неба, 28:10-19; 35:1-7.)

189. Яка була порада Гемора Якову? (“своячтєся з нами!” 34:9) Що наказував — і наказує тепер! — Бог про подружжя з невірними людьми? (II Кор. 6:14)

190. Як і де вмерла Рахеля? (35:16-20)

191. Чи бачився Яків зо своїм стареньким батьком? (35:27-28). Як довго прожив Ісаак, і хто поховав його? (35:28-29)

192. Де остаточно осівся Яків? (37:1)

193. Хто був найлюбшим Якову з синів його й чому? (37:3) Як Яків виявив свою любов до нього? (37:32)

194. Яка була причина ненависти Йосипових братів до нього? [Любов батька до Йосипа (37:3); доноси Йосипа батькові про їхні “ледачі речі” (37:2); його сні (37:5-11).]

195. Яку “ледачу річ” Йосипові брати остаточно зробили з ним? (17-28)

195А. Яку “ледачу річ” вони кажуть своєму батькові та ще й “розважають” його? (37:31-35)

195Б. Що тепер жне Яків? [Те, що він посіяв: Він ошукував свого старого батька Ісаака (27:19, 23-24), — тепер говорять йому неправду його власні діти..]

196. Що сталося з молодим Йосипом? (37:36)

197. Ханан землю посідали тоді неморальні народи. Як мало-помалу, сини Якова стали зживатися з гріхом того краю? (38:15-18)

198. Яке було перше зайняття Йосипа в Єгипті? (39:1-6)

199. Як Йосип встояв проти гріха та задержав свою чистоту? (39:5-12)

200. Яка судьба тепер постигла Йосипа? (39:13-20)

201. В чому Йосип знаходив свою силу? [“Господь був з Йосипом” (39:2, 5, 21, 23). Йосип мав страх Господень (39:9).]

202. Як вийшов Йосип із темниці? (Роз. 40 і 41:1-45).

203. Скільки було йому років, коли він став управителем Єгипту? (41:46)

204. Яке було зарядження Йосипа проти голоднечі, що мала наступити? (41:46-49)

205. Як далекошла була голоднеча того часу? (53-57)

206. Яке ймення жінки й синів Йосипа? (41:50-52)

ЕГИПЕТСЬКА НЕВОЛЯ

207. Чому сини Якова “позирали” один на одного, й аж старому Якову прийшлося говорити про “хліб у Єгипті”? (Вони знали, що вони продали туди свого брата, й дуже можливо боялися тепер туди йти.)

208. Чому Яків не відпустив Беняміна? [Він знав людську натуру й більше недовіряв своїм синам. (42:4)]

209. Чи Йосип очікував, що із Ханаану, а втім, що й брати його, прийдуть в Єгипет по хліб? (Дуже можливо, — “страшний голод” охопив усі краї, — 41:57.)

210. Чи сповнився молодечий сон Йосипа? (37:5-1; 42:5-6; 43:26)

211. Чому Йосип не помстився тепер над своїми братами? [Він знав, що пімста належить Господеві, — “Мені пімста належить” (Римл. 12:19)]

212. Однак, як Йосип випробує тепер своїх братів? (43:15-20; 24-25)

213. “Дванадцятьеро нас братів . . . а одного нема” вони йому казали. (42:13) Чому його не мало бути? (44:5; Римл. 8:28)

213. Як старий патріярх Яків перемі себе? (42:36, 38; 43:1-2, 6, 11-14)

214. Що тепер зробили сини Якова? (43:15)

215. Як знову зустрів їх Йосип? (43:16-34)

216. Як він їх знову випробує? (44:1-17)

217. Що мало тепер статися з Беняминою? (44:17)

218. Хто тепер стає речником цих братів та у яких віршиках 44-го розділу ця промова знаходиться?

219. Чи Йосип зміг устояти проти цієї палкої промови? (45:1а)

220. Як Йосип об’явив себе перед своїми браттями? 44:1-8)

221. Чи дорікає він їм за їхнє жорстокосердя? (44:5-8)

222. Яке запрошення тепер він дає їм? (44:9-13)

223. Як він їх остаточно привітав? (44:14-15)

224. Які запросини видає тепер Фараан Єгипту? (44:16-20)

225. Чим стали ізраїльтянам “єгипетські блага” опісля? (Вихід 3:9)

226. Чому Йосип наказував своїм браттям “незаїдатись у доро-зі”? (45:24)

227. Які слова були Якова, коли він дізнався, що Йосип живе? (45:28)

228. Чи Яків вирішився сам іти в Єгипет, чи хто інший радив йому туди йти? (46:2-4)

229. Скільки душ Ізраїля вирушило до Єгипту? (46:1, 26-7)

230. Як зустрінув Йосип свого батька? (46:28-30)

231. Де осівся Ізраїль і яке було їхнє зайняття? (46:31-34; 47:1-6, 11)

232. Яка була зустріч Фараона з Яковом? (47:7-10)

233. Яке було дальше продовження голоду в Єгипті? (47:13-26)

234. Як Яків назвав життя своє? (47:9). Скільки було всіх років його життя? (47:28)

235. Що заповіли і Яків і Йосип, щоб після їхньої смерти зробили з їхніми кістками? (47:29-31; 49:29-33; 50:24-26)

236. Які два сини Йосипа було зараховано до синів Ізраїля? (48:1; 48:14-15, 20)

237. У благословінню Якова своїх синів, яке пророцтво про Юду сказав Яків? (49:8-10)

238. Де і як поховали Якова? (50:1-13)

239. Як сповнився другий молодечий сон Йосипа? (37:9-10; 46:5-7; 50:18)

240. Чого боялися тепер брати Йосипа? І як він їх запевнив? (50:15-18; 19-21)

241. Яке пророцтво сказав Йосип перед своєю смертю? (50:24)

242. Під яким зглядом Йосип був праобразом Господа Ісуса Христа? Простудійте наступні порівняння:

Йосип		Христос
Буття 37:3	Його любив Отець	Ів. 3:35
Буття 37:4	Зненавиджений своїми братами без причини	Ів. 15:25
Буття 37:20	“Вбиймо його!”	Ів. 5:16
Буття 37:23	Здерто з нього одіж	Матв. 27:28
Буття 37:28	Проданий за срібло	Матв. 26:15
Буття 42:21	Страждання душі	Євр. 5-7
Буття 40:21-2	Два страдальці з ним, — один спасся, другий загинув	Луки 23:33
Буття 40:15	Невинне страждання	Луки 23:47
Буття 41:40	Друге місце в царстві	Ів. 5:22-3
Буття 41:45	Молода з-поміж поган	Дії Ап. 15:14

РОЗДІЛ III

КНИГА ВИХОДУ

- 1. Авторство.** Книгу Виходу, як і Книгу Буття, припоручив Бог написати Мойсеєві. Хто краще це діло міг би виконати, аніж той, кого Господь призначив вивести народ Ізраїля з чотирьохсотлітньої неволі Єгипту та взяти головну участь у тому ділі?
- 2. Назва.** Назва цієї Книги частинно походить від тієї найбільшої події, про яку ця Книга описує, — цебто від виходу ізраїльського народу з Єгипту; а частинно від тієї теми, на яку ця Книга вказує, а саме, на вихід, визволення людської душі з неволі гріха через віру в Ісуса Христа. Ця Книга є також знана, як **ДРУГА КНИГА МОЙСЕЯ**.
- 3. Час.** Книга Виходу охоплює 144 роки. Події, записані в ній, можливо, впадають частинно в час царювання фараонів, за царювання Аменготепа II-го (приблизно 1500 років перед Христом).

Поміж Книгою Буття а Книгою Виходу є прогалина приблизно 300 років: від смерти Йосипа до народження Мойсея; або приблизно 430 літ від прибуття Якова в Єгипет (з 70-ома членами родини) до виходу Ізраїля з Єгипту (12:40-44). Упродовж цього часу ізраїльтяни дуже помножилися, так що при їхньому виході з тієї країни неволі вони начислювали самих тільки 600,000 чоловіків поперх двадцять років життя, — а всіх ізраїльтян було поперх 3,000,000,000 людности.

- 4. Головна тема Книги Виходу.** Слово, що служить ключем до цілої цієї Книги, є визволення, — особливо низволення-відкуплення від гріха та зла. Спочатку тут іде мова про визволення вибраного Богом народу з єгипетської неволі, але фактично воно представляє собою те визволення, яке Бог мав для всього людства всіх віків по всьому світі. Воно стало символом-праобразом визволення Ісусом Христом, Якого Бог призначив для цього ще перед "основинами світу," — так, як Він призначив Мойсея, щоб він вивів Ізраїля з Єгипту.

Це визволення стається тільки:

- (1) Під покровом невинної безгрішної крові.
- (2) Через провідника, призначеного Богом.
- (3) Через могутню силу Бога.

- 5. Божий плян спасіння.** В Книзі Виходу бачимо, як розвивається, поширюється Божий плян спасіння. В Книзі Буття

цей плян спасіння охоплюе одну родину Авраама, та в Книзі Выходу він охоплюе вже цілу націю, — ізраільський народ, — й нарэшці цей плян спрямованы вклучыці всі народы сьвіту.

6. Сповнення Божых абітниць:

- (1) Що потомство Авраама збільшыцца та з нього поста-не багатичисленны народ (Книга Буття 12:2; 17:4-6).
- (2) Що після чотыриста-літньої неволі в Єгипці цей народ выйде на волю з великім майном (Буття 15:13-15).

7. Праобразы Ісуса Христа в Книзі Выходу:

- (1) Пасхальне ягня (та іншы жертвы);
- (2) Кров;
- (3) Манна;
- (4) Скеля, з якої потекла вода;
- (5) Мойсей;
- (6) Скинія;
- (7) Завіса в Скинії;
- (8) Ковчег (скриня) заповіту;
- (9) Престол ласки (віко ковчеха);
- (10) Первосвященик.

8. **Загальны нарыс.** Книга Выходу розпачынаецца опавіданнем про тяжку неволю й утыск, які ізраільський народ мусів перажываці в Єгипці. Вона описуе, якім чудовым спосабом Господь вывів іх із неволі та й закінчуецца повным устанавленнем Закону. Отож із Книгі Выходу бачымо пачаток новай Дыспенсацыі (доби) в історыі людства, — добу Закону (Закон був даны чэрэз Мойсея). Та Доба-Дыспенсацыя тягла-ся 1,500 років, цэбто аж до тыей поры, калі вона зістала замі-щена новаю Дыспенсацыяю, а сама, Добою-Дыспенсацыяю ласкі з прыходам на зямлю Ісуса Христа. Книга Выходу звычайна дільцца на дзве частыны:

- (1) Історычную частыну (Роздзіл 1-ы по 19-ы).
(а) Неволья в Єгипці; (б) Вызволіцель (Мойсей);
(в) Змагання з фараоном; (г) Вызволення з Єгипту;
(г) Хід чэрэз пустыню Сынай.
- (2) Частыну про встанавлення Закону (Роздзілы 20-40). (а) Заповіт Бога з ізраільскым на-родом та освячэння народу. Закон цей покрывав усі в в ту пору потребы грамадскаго (соцыяльнаго), релі-гійнаго (духовнаго) і моральнаго жыцця народу. Для цьога было заведене свящэнство, жертвопрыношэння та скынія з ковчэгом заповіту.

9. **Подарож Ізраіля,** — це праобраз (тып чы сымвол) жыцця хрыстыянына (Дыв. І Корынтыян 10:1-11):

1. Неволья в Єгипці, — це тып чы праобраз неволі гріха.

2. Мойсей, як визволитель, — тип Христа, як Спасителя та Відкупителя.
3. Вихід із Єгипту, — тип залишення гріховного життя.
4. Пасхальне ягня, — тип, праобраз Ягняти Бога, що взяв на Себе гріхи світу.
5. Гонитва фараона за Ізраїлем, — тип гонитви зла та гріха за віруючою людиною.
6. Прохід через Червоне море, — вихід з важкого положення кожного, що вірує в Бога та кладе свою надію на Нього.
7. Хмара вдень, а вогняний стовп уночі (Вихід 14:19-20), — знак повсякчасної Божої присутності з Його дітьми.
8. Пісня Мойсея (15:1-19), — тип пісні з нагоди духовної перемоги віруючої людини.
9. Мішаний народ (12:38), — це світські, неперероджені духовно люди, які попадають у церкву.
10. Мара й Елим (15:23-27), — тип солодкого й гіркого пережиття християнина.
11. Казани з м'ясивом (16:3), — тип поривання до старого тілесного життя.
12. Манна з неба (16:4), — тип, праобраз, Ісуса Христа, як Хліб Життя.
13. Вода зі скелі (17:6), — праобраз Ісуса Христа, як Води Життя (I Кор. 10:4; Ів. 7:37; Ів. 4:10, 13-14).
14. Піддержування рук Мойсея (17:12), — співпраця віруючих людей із проповідниками діла Божого.

З М І С Т   К Н И Г И   В И Х О Д У

Вступ, — Розділ 1:1-7.

I. Неволя в Єгипті, — Розділи 1:8-12:36.

1. Ізраїльтяни попадають у неволю, 1:8-14.
2. Їхні діти чоловічої статі призначені на смерть, 1:15-22.
3. Народження Мойсея, його спасіння та втеча, 2:1-22.
4. Поклик Мойсея Богом для визволення ізраїльського народу, 2:23-4:31.
5. Перша зустріч Мойсея з фараоном і його домагання, щоб фараон відпустив ізраїльський народ, 5-7:7.
6. Фараон закам'янів своє серце супроти Божого повеління й десять кар спадає на Єгипет, 7:8-12:36.

II. Вихід Ізраїля з Єгипту й подорож до гори Синаю, — Розділи 12:37-19:1.

1. Перше пасхальне ягня й опрісноки, — охорона від смерті під покровом невинної крові, 12:1-28.
2. Смерть усіх первенців у Єгипті, 12:29, 30.
3. Вихід Ізраїля з Єгипту, 12:31-51.

4. Подорож через Сукот до Червоного моря, 13:17-22.
5. Перехід через Червоне море, 14:1-31.
6. Тріумфальна пісня Мойсея й радість народу, 15:1-21.
7. Подорож Ізраїля до гори Синаю, 15:22-19:1.

III. При Синайській горі, — Розділи 19-40.

1. Пригноблення народу, Розділ 19.
2. Закон під заголовком "Десятьох Заповідей," Розділ 20.
3. Судовий (цивільний) закон, 21:1-23-18.
4. Заповіт (угода) поміж Богом а Ізраїлем, 23:19 по кінець 24-го розділу.
5. Вказівки Мойсеєві для спорудження святині-скинії та жертвоприносів і т. д., Розділи 25 по 31.
6. Ізраїль ламає свою угоду з Богом, впадає в ідолопоклонство та знову примирюється з Богом, Розділи 32 по 34.
7. Будівля й посвячення святині, скрині заповіту та жертівника, Розділи 35-40.

Лекції, що впливають із Книги Виходу:

1. Що Бог всесильний, як понад всією природою, так і понад всіма народами й володарями світу.
2. Що Він має свобідну волю вибирати для сповнення Своєї цілі кого тільки Він захоче й ніхто не має права сперечатися з Ним, чому Він не вибрав кого іншого.
3. Що Він докінчить те, що Він задумав.
4. Що людина потребує відкуплення, щоб знову ходити з Богом.
5. Що людина мусить бути слухняна Богові й ходити перед Ним у святості.
6. Що Бог дає відкуплення й силу проти гріха.
7. Що Бог не бажає смерті грішника.
8. Що хоч Бог бажає, щоб людина була свобідна від неволи гріха, однак вона не може бути свобідна від Нього, свого Творця, а мусить бути підвладна, покірлива Йому та всю свою любов зосереджувати на Ньому.

ПИТАННЯ Й ВІДПОВІДІ НА КНИГУ ВИХОДУ

ІЗРАЇЛЬ В ЄГИПТІ

1. Хто був автором Книги Виходу?
2. Звідки взялася назва цієї Книги? (Див. повище, під заголовком "Назва".)
3. Які були назви Якових синів, що прийшли з ним у Єгипет? (1:1-4)

4. Скільки всіх душ увійшло в Єгипет? (Буття 46:26—7; Вихід 1:5)

5. Чому це число подане Степаном, (Дії Ап. 7:14), як сімдесят п'ять? (Це число включає дітей та внуків Йосипа, Буття 50:23; Числа 26:38—17. Тут однак не включається ані жінки Йосипа, ані жінок респіти Якових синів, так, як вони не походили по крові від Якова.)

6. Як довго Йосип прожив в Єгипті? [Йому було 17 літ, коли його брати продали його ізмаїльтянським купцям, а ті продали його Потифарові (Вих. 37:2,; 39:1). У тридцятomu році свого життя він зівстав назначеним управителем Єгипту, а всього його віку було 110 літ (41:46; 50:26)].

7. Коли Йосип став жити в Єгипті? (Приблизно 1700 років перед Христом.)

8. Будучи управителем Єгипту такі довгі роки, як можна пояснити, що "новий цар" над Єгиптом "не знав" Йосипа, як це читаємо в 1:8? [Перша причина була можливо в тому, що всі брати Йосипа і його рід, який мав вплив у дворі Фараона, вимерли, й не було кому заступатися за ізраїльтян. Та дійсна причина криється в дальшому ході історії Єгипту. Фараон, який впустив Якова з його синами на сталі перебування в Єгипті, був із Гискос династії так званих "Пастушних Королів Єгипту." Це були воєвничі володарі східнього семітського походження, які завоювали Єгипет та управляли ним приблизно від 1720 до 1550 років перед Христом. Отож, самі будучи чужинцями в Єгипті, вони були прихильні до інших семітів, а в тім і до ізраїльського народу. Та прийшла пора, коли зайшла переміна в королівській династії, і на троні Єгипту засів фараон, який з походження був єгиптянином. Він боявся, що семітські орди з Азії завоюють Єгипет цілковито. Це був правдоподібно Рамзес II або його батько Сеті I, — і саме це він, що "не знав Йосипа." Сила і слава фараонів були незрівняно більші при виході Ізраїля з Єгипту, аніж при вході Йосипа в Єгипет.]

9. Яка була причина ворожечі єгиптян проти ізраїльтян? (1:7, 9-10)

10. Як думали єгиптяни запобігти цьому? (1:11)

11. Чи це принесло їм бажані наслідки? (1:12)

12. До якої праці було примушувано ізраїльський народ? (1:13—4)

13. Який був другий наказ фараона проти Ізраїля? (1:15-6)

14. Що це означало впротязі кількох поколінь? (Знищення ізраїльського народу.)

15. Хто були Сифра і Пуя? (1:15)

16. Чому вони не послухали фараона? (1:17)

17. Чи цей декрет (приказ) фараона був коли виконаний вповні? (Іправдоподібно, що ні, бо в противному разі ізраїльського народу було б не стало.)

18. Чому, як, і з якими єгиптянами був Бог? (1:20-1)

19. Чому Фараон повелів викидати ізраїльських дітей чоловічого полу в ріку Ниль? (1:22, — бо баби-повитухи відмовилися слухати декрету Фараона.)

ПОВ'Я МОЙСЕЯ НА СТОРІНКАХ ІСТОРІЇ

20. З якого роду були батько й мати Мойсея та яке було їхнє ім'я? (2:1; Чисел 26:59)

21. Чи ізраїльтяни слухали приказу Фараона й викидали своїх новонароджених дітей чоловічої статі в ріку? (2:2, 3)

22. Як до цього повеління відносилися родичі хлопчини, про якого йде тут мова при початку цього розділу? (2:2)

23. Як довго це тривало й чому? (2:22; Дії Ап. 7:20; Євр. 11:23)

24. Що тоді сталося з цією дитиною? (2:3)

25. Яка була стратегія матері хлопчика, й чи вона їй вдалася? (2:3-6)

26. Яка була стратегія цієї матері, щоб виплекати хлопчину? (2:4, 7-9)

27. Як Мойсей одержав своє ім'я і коли? (2:10)

28. Крім свого ім'я, як він ще був знаний? (Євр. 11:24)

29. Бог не тільки спас Мойсея від смерті, але й приготував його до того великого діла, що Він мав для нього, як провідника та вишволителя ізраїльського народу. Яке це було приготування? (Дії Ап. 7:22)

30. Яке виховання дала йому його мати? [Любов до свого народу: він не "з'єгиптянізувався" в пишноті та розкошах єгипетської аристократії, як син доньки Фараона, а признавався до свого народу та вступався за ним (2:11-12; Євр. 11:24-27)]

31. Як виявилися наяв симпатії Мойсея до свого народу, та що про це задумав зробити Фараон? (2:11-15)

32. Хто справді назначив Мойсея "старшим і суддею," що він взяв на себе право вбивства єгиптянина? (2:12-14) Чи цим він не відложив визволення Ізраїля на 40 років? (Дії Ап. 7:24-25)

33. Скільки років було Мойсеєві, коли він втік із Єгипту? [Він "уже був дорослий" (2:11; Дії Ап. 7:23)]

34. *Куди Мойсей втік і до кого, і з ким він оженився?* (2:15-16)

35. *Будучи “уже дорослим” (Пит. 33), чому Мойсей не оженився, як він ще був у дворі Фараона?* (З єгиптянами він не хотів, а з ізраїльтянами він не міг так своячитися. Єгиптяни, звичайно, були ідолопоклонники, ізраїльтяни були рабами, й Йосип не зміг би відограти тобі великої ролі, яка була перед ним, якби він був оженився з кимсь із поневоленого народу в ту пору.) (2:15-21)

35А. *Хто був Єтро (Реуїл)?* Постать Єтра є загадковою. Він був один із тих рідких людей в ті часи, які мали, як не повне, то бодай якесь поняття про правдивого Бога. Він благословляв Бога Ізраїля, й коли він приносив жертву, Аарон зайняв тут другорядне місце (18:5-12). Тут бачимо священство, до якого Бог признавався поза священством Ізраїля. Це, можливо, була головна причина, чому Мойсей поєднався з ним, — що Єтро знав Бога.

36. *Як після Мойсей показався безпорадним, і яку тут пораду дав йому цей Єтро?* (18:13-23; 18:9-12)

37. *Яка історична подія сталася переломовою точкою в історії ізраїльського народу?* (Смерть Фараона гнету, коли Бог почув їхнє голосіння та спогдав Свій заповіт, 2:23-25).

38. *Яке і як довго було зайняття Мойсея в Єтра?* (3:1; Дії Ап. 7:30)

39. *Коли, де і як Бог вперше з’явився Мойсеєві?* (3:1-6) *Яким ітишим іменням ця гора є знана?* (Дії Ап. 7:30)

40. *Які услів’я й чому найперше ставить Бог Мойсеєві?* (3:5)

41. *Де в Біблії знаходимо подібні слова?* [Подібні слова були дані також великому провідникові Ізраїля (Книга Ісуса Навина 5:15).]

42. *Коли Бог став вивольвати Свій заповіт, що Він зробив з Авраамом, (Буття 15:13-14? (3:7-10)*

43. *Кого Бог тепер призначає для цього величного завдання?* (3:10)

44. *Як на це реагує Мойсей?* (3:11)

45. *Які він дає для цього причини?* (3:11; 4:1; 4:10-13; 6:12)

46. *Чому “запалав мнів Господень на Мойсея”?* (Бо у своїй відмові Господеві, Мойсей пішов задалеко: Дії Ап. 7:22)

47. *Яку заповину дає Бог Мойсеєві?* (“Я буду з тобою!” — 3:12. Цю заповину дає Бог кожній людині, яку Він кличе до праці на Своїй ниві.)

48. *Яким новим іменням Бог тепер об’являє себе людству?* [“Я — СУЩИЙ”; або “Я Є ТОЙ, ХТО Є,” 3:14. (Порівняйте вирази Господа Ісуса Христа: “Я є —” Правда, Світло, Воскресіння, Життя, Ів. 14:6;

8:12; 11:28. Це великі докази, як про Божество Ісуса Христа, так і про тайну Пресвятої Тройці.)]

49А. Яка звичайна річ була в Мойсея в руці, і які надзвичайні речі Бог дав Мойсеєві силу нею робити? (4:1-2; 7:9-21; 8:5-6; 16-17, 9:23-26; 10:12-15; 14:16-22)

49Б. Кого Бог назначив бути речником Мойсея? (4:14-16)

49В. Чому Мойсей вертався тепер безпечно в Єгипет? (4:19) (Див. Мат. 2:20.)

49Г. Яка пригода сталася Мойсеєві в дорозі до Єгипту? (4:24-26). (Пор. пригоди Якова, Буття 32:24-30.)

49Г. Хто зустрів Мойсея? (4:27-28)

49Д. Як Мойсей та Аарон розпочали свою працю визволення? (4:28-31)

49Е. Який був вік Мойсея та Аарона під цю пору? (7:7)

49Є. Яка була перша просьба Мойсея перед Фараоном? (5:1-4)

50. Яка була подвійна відповідь Фараона? (5:4, 6-9)

51. Яка тепер була доля Ізраїля? (5:12-19)

52. Книга Виходу, — це “книга нарікань.” Яке було перше нарікання ізраїльського народу й коли? (5:19-23)

53. Яким новим іменням об’являє Себе Бог тепер? (6:3.)

54. Як знали Бога патріярхи до цієї пори? (“Всемогучий”: Буття 17:1; 35:11; Виходу 6:3.)

55. Де Бог знову повторює Свою обіцянку? (6:8)

56. Чим був Мойсей для Фараона, а чим Аарон для Мойсея? (7:1)

57. Яке було перше чудо Мойсея перед Фараоном? (7:8-12) ...

58. Яка була перша кара Бога над Єгиптом? (7:14-25)

59. Які були інші кари? Скільки їх було всіх? (7:14-25; 8:1-15; 8:16-24; 8:25-32; 9:1-12; 9:13-35; 10:4-19; 21-23; 12:12-13, 29-30)

60. Чому Фараон відмовився від послуги Господеві? (7:3, 13, 22.; 8:32; 10:1, 27)

61. На які з цих кар Фараон годився відпустити ізраїльський народ хоч частинно? (Розділ 7 по 11)

62. Що це каже нам про людське серце? [Що під найбільшими карами, гріхи не людство не хоче каятися (Об’явлення 9:20-21).]

63. Яка була “последня мука” над Єгиптом (11:1, 4-5) і як ізраїльський народ мав застосуватися до неї? (12:3, 21-23)

64. Яка була при цьому велика зміна календаря? (12:2)
65. Який був початок пасхи і яке його значення? (12:1-28)
66. Чи кари, які спадали на Єгипет, доторкалися ізраїльського народу? (Розділи 7 по 11)
67. Чи кара смерті могла оминути Ізраїльтян? [Не без крові пасхального ягняти! “Бачивши кров, мину вас, і не буде на вас погибелі” (12:12). В кого не було крові на одвірках, — будь він Єгиптянин, чи Ізраїльтянин, — смерть там гостила безпощадно!]
68. Кого було типом це пасхальне ягня? (Ів. 1:29, 36)
69. Коли перша пасха мала свій початок? (12:2; 13:4)
70. Коли Христос востаннє обходив цю пасху? (Матв. 26:17-20)
71. Коли сталася послідня Пасха? (Лк. 22:19-20)
72. Як Ізраїльтяни вибирали, приготувляли та їли пасху? (12:5-11, 21, 22)
73. Це була “вічна” установа (12:14), — та коли вона покінчилася? (Вона покінчилася в той сам час, коли й інші “вічні” установи покінчилися Новим Заповітом Господа Ісуса Христа, Лк. 22:20.)
74. Що таке Свято Опрісноків? (12:15-20; 13:6-10)
75. Чи послідня кара осягнула своєї цілі? (11:1; 12:30-33)
76. Як “сплюндрували” Ізраїльтяни Єгипет? (11:2-3; 12:35-36)
77. Під яким зглядом Господеві стали належатися всі первенці? (13:2, 11-16)
78. Який тут бачимо початок відкуплення? (“Усякого первенця людського викуплюватимеш” : 13:13. Ми зістали відкуплені Ісусом Христом, — Він, це Той наш Великий Відкупитель.)
79. Який протилежний напрям під цим зглядом узявся в християнських домах? [Християнські батьки замість присвяти своїх первенців (і всіх своїх дітей) Богові, дуже часто присвячують для них усе своє майно та земне добро й таким способом присвячують їх для світа.]
- 79А. Який приклад дає нам тут Слово Боже? (Іс. Нав. 24:15)

ПОДОРОЖ ІЗРАІЛЯ

80. Яку дорогу в Ханаан вибрав Бог для Ізраїля? (13:18)
81. Чи це була найкоротша дорога й чому Бог її вибрав? (13:17)
82. Яким способом Бог провадив Ізраїля днем і ніччю? (13:21-22)
- 82А. Як Фараон передумався (14:1-9) і як на це зареагували Ізраїльтяни? (14:10-14)

83. Як Ізраїль спасся від Фараона? (14:13, 15-22)
84. Що сталося з Єгиптянами? (14:23-31)
85. Чим зазначив Мойсей цю подію? (Пісню; 15:19.)
86. Що зазначає Єлим? (15:22-27)
87. Яка була причина нарікання ізраїльського народу в пустині Син (16:2-3) і як Бог цьому зарадив? (16:4-31)
88. Кого була манна праобразом? (Ів. 6:32-35, 48-51, 58)
89. Яке нарікання чуємо в Рефидимі? (17:1-3)
90. Як Господь зарядив цій недостаті? (17:4-7)
91. Як Ізраїль виграв битву проти Амаликійців? (17:8-16). Яка тут лекція для нас?
92. В чому показався Мойсей безрадним, і як йому допоміг його тесть? (18:14-26)
93. Коли й куди прийшли Ізраїльтяни третього місяця після виходу з Єгипту? (19:1-3)

ЗАКОН І СКИНЯ

94. Чому Синай зазначає переломову точку не тільки в історії ізраїльського народу, але й в історії всього цивілізованого світу? [Давання закону, а особливо Десятьох Заповідей, на яких опираються, як цивільні, так і карні та церковні закони світу.]
95. Яку нову умову робить тепер Бог уже не з одиницею, (як було з Авраамом, та іншими одиницями), а з цілим народом? (19:3-8)
96. Яка була присяга людям Богові? (19:8) Як це вони додержували отісля?
97. Як Бог мав з'явитися Мойсеєві, і яке мало бути приготування людей до цього? (19:9, 10-15)
98. Що сталося третього дня при горі Синай? (19:16-20)
99. Що було положено кругом гори Синай, і яка була кара за переступлення? (19:23г, 21-24)
100. Що було дано Богом на Синай горі? (Десять Заповідей (20:1-17; Пов. Закону 5:6-21; 4:13; 10:4; Вихід 34:28).]
101. Вичисліть цих Десять Заповідей. (20:3, 4, 7, 8, 12, 13, 14, 15, 16, 17)
102. На які два угруповання вони діляться? [Заповіді відносно Бога (20:3, 4, 7); заповіді відносно людини (20:8 до 17 включно).]
103. До якого числа вони зменшені в Новому Заповіті? (Лк. 10:27)
104. Що таке Книга Заповіту? (Це закони, які Бог дав Мойсеєві

разом із Десятьома Заповідями на горі Синай. Всі вони становлять Книгу Закону. Після цієї назви звалось все П'ятикнижжя, отож і старинна назва цих книг: ТОРА, цебто ЗАКОН. Про цю Книгу Закону згадується в 24:7, як про "книгу заповіту.")

105. Які закони тут включені? (Релігійні, карні, цивільні: Розділи 20 по 23:19.)

106. Хто був покликаний на гору Синай, щоб в ім'я ізраїльського народу ратифікувати (одобрити) цю угоду з Богом? (24:1, 2, 9)

107. Як ці проводирі й самі люди одобрили цей заповіт із Богом? (24:3, 7). (Як вони додержали свого слова?)

108. З якою врочистістю вони це прирекли? (24:3-8)

109. Як довго був Мойсей на горі Синай, і що діялося з горою впродяжі цього часу? (24:13-18)

110. З чого мала бути споруджена скинія? (25:2-7; 35:4-9)

111. Хто дав Мойсеєві плян і взірєць скинії? (Бог, 25:8-9, 40; 26:30)

112. Від кого мав Мойсей брати потрібні матеріали для скинії? (25:2)

113. З чим мав Мойсей розпочинати найперше? (Зо скрінею чи ковчегом заповіту, 25:10-16; 37:1-5)

114. З чого це мало бути зроблене і чим виложене? (25:10, 11, 17)

115. Що мало бути по обох кінцях віка? (25:17-21)

116. Де найважливіше місце в скрині і чому? (25:22)

117. Що мало міститися в цій скрині? (25:16)

118. З чого і для чого мав бути зроблений стіл? (25:23-28)

119. Що мало стояти на цьому столі? (25:29-39)

120. З чого мала бути зроблена скинія зо середини? (36:1, 8-18)

121. З чого була зроблена поверхня скинії? (26:14; 36, 19)

122. З чого був зроблений зруб, — стовпи, і т. д., скинії? (26:15-19; 36-20-34)

123. Як була скинія поділена? (На дві частині: святиня і пресвята святиня.)

124. Що розділяло святиню? (26:31-33; 36:35-6)

125. Що містилося поза цією заслоною? (26:33-35)

126. Хто туди входив, чому, як часто? (Євр. 5:1-10; 7:1-28; 8:1-10; 9:1-28; 10:1-24)

127. Що сталося остаточно із цією заслоною? (Мт. 27:51)

128. Що стояло впрост за сходу скиній? (27:1-8; 38:1-7)
129. Що було кругом скиній? (27:9-19; 38:9-20)
130. Про що тепер дає вказівки Бог? (Про священика, 28:1)
131. Хто був висвячений найперше у священики? (28:1; 30:30)
132. Тільки з якого покоління могли бути священики? (Чис. 3:6)
133. Яка мала бути одіж священиків? (28:2-43; 39:1-31)
134. Що носив у себе на грудях Первосвященик? (28:9-11; 39:6)
135. Що таке Урим і Туммим? (Дорогоцінні камінці в нагруднику Первосвященика, які чудодійним способом об'являли Божу волю: 28:30; Чисел 27:21. Пізніше це означало світло і звершеність.)
136. Яке було висвячення священика? (29:1-37; Левитам, роз. 8)
137. Які були жертви та приноси? (29:38-42; Чисел 28:3-8) (Ці жертви були приношені безперервно — окрім короткого часу Макабевів — від самого їхнього започаткування аж до впадку Єрусалиму 70 років після Христа.)
138. Що був “жертівник на куріння?” (30:1-10; 37:25-28)
139. Що було “святиня над святинями” й чому? (30:10)
140. Який податок запровадив Мойсей, хто його платив, і чому? (30:11-6)
141. Як заховували священики чистоту перед служінням у скиній? (30:17-21)
142. З чого складалася “олія святого помазання,” й для чого її було призначено? (30:22-25, 26-33)
- 142А. З чого й для чого було зроблено кадило? (30:34-38)
143. Які були заборони проти надужиття олії помазання та кадила? (30:32-3; 37-38)
144. Хто був Базалейл та Оголоаб, і що вони робили? (31:1-11)
145. Чим Бог закінчив Свої закони та припоручення Мойсєєві на горі Синай? (Наказом про суботу, 31:12-18.)
146. Що не пригадує нам із Книги Буття? (Закінчення творіння суботою, 2:1-3)
147. Яке значення повищі дві точки (ч. 145 і 146) мають для нас у цю добу не закону, а ласки? [Як Божий відпочинок зістав нарушений появленням на світі гріха, так і субота зістала поламлена тими людьми, для кого вона була дана, і вони не ввійшли в Божий спокій (Євр. 3:1-19; 4:1-11). Тут ясно видно, що відпочинок приходить через віру в Ісуса Христа, а не через суботу.]
148. Що означало “допильновувати суботи” (31:14)? [Це “допильнювання” складалося з двох частин: **Перша:** Святкування су-

боти, повздержуючись від найменшої праці, — навіть запалювання в хаті печі (Вихід 35:2). А це, ми знаємо, неможливе додержати не тільки в краях, де зимою все охоплюють тяжкі морози, але навіть у самій Палестині (Луки 22:55). Друга: Карати смертю тих, хто “опоганював,” цебто не придержувався суботи, (Вихід 31:15, 14:35:2, 3).]

149. Що сталося, коли Мойсей забарився на горі Синай? (32:1). (Див. Питання ч. 106, 107, 108.)

150. Яку пораду тут дає старший брат Мойсес, Аарон, той священник Ізраїля та свідок Божої сильної руки в Єгипті? (32:2-4)

151. Як оправдував він себе після перед Мойсесом? (32:22-24)

152. “І вийшов цей бичок!” (32:24г). (Пор. спробу людини оправдати себе перед Богом, Кн. Буття 3:8-12.)

153. Яку пропозицію Бог зробив тепер Мойсесві, і що Мойсей на те відповів? (32:10; 11-13)

154. Що Мойсей зробив із таблицями? (32:15-16, 19)

155. Яке велике було заступництво Мойсея перед Богом за Ізраїля? (32:31-32)

156. Як і чому Бог доказав Мойсесві Свою ласку? (33:12-23)

156А. Як зістали замінені дві передніші таблиці? (34:1-4)

157. Які внесли слова у Книзі Виходу про Боже милосердя нагадують нам 103 Псалмю? (34:6-7)

158. Де знаходимо слова: “Нехай ніхто не показується перед Мною (Господом) з порожніми руками?” (34:20)

158А. Чому Мойсей мусів брати собі на лице покривало? (34:28-35)

159. На які дві класі Слово Боже розділяє людей у розділі 35 і 36? (На “охочих” серцем і “мудрих” серцем. Охочі дають, жертвують для Господа; “мудрі” працюють для Нього (35:5, 10, 21, 22, 25, 26, 29; 36:2, 4, 8.) Можна бути і “охочим” і “мудрим”!

160. Що зробив Безалеїл? (37:1; 38:1; 39:1)

161. Що це було за торжество в перший день першого місяця, і який був порядок торжества? (40:1-15)

162. Як показав Бог Своє одобрення закінчення намету й початок служіння в ньому? (40:34-38)

163. Що з Закону Мойсея приписано Новозаповітній Церкві придержуватися? (Дії Ап. 15:19-29; Гал. 2:16, 21; Римл. 3:20-28; Гал. 3:7-10; та інші уступи.)

РОЗДІЛ ІV

КНИГА ЛЕВИТАМ

1. **Авторство.** Це вже третя з ряду Книга, написана чоловіком та слугою Божим, Мойсеєм, приблизно 1490 років до Христа.
2. **Назва.** Якийсь час ця Книга була знана, як “Закон священника” й “Закон жертвоприношень,” та нарешті її стали звати **Книгою Левитам (Leviticus)**, бо вона має найбільше до діла зо служінням священників і левітів у скінії (чи в храмі) та з жертвоприношенням. Дійсно, ця книга, — це підручник для священників, бо кожен священник був Левит, хоч не кожен Левит був священником. Вона також є знана, як **ТРЕТЯ КНИГА МОЙСЕЯ**.
3. **Головна тема Книги Левитам.** Книга Левитам, — це дійсно продовження законодавства, яке мало свій початок на горі Синаї, про яке пишеться у Книзі Виходу. Це продовження розпочинається закінченням будови Скінії (Намету) в пустині. У Книзі Буття ми бачимо впавше людство поза межами Едемського раю, з одинокою надією в далекій майбутності в “Насінні жінки.” У Книзі Виходу людство не тільки впавше й вигнане з раю, але воно тепер знаходиться в страшній неволі, з якої одинокий спосіб визволення, то це через кров непорочного й невинного ягняти. У Книзі Левитам бачимо вироблене вже більше місце для жертви, як відпокутування за гріх, і що Бог приймає смерть цієї жертви замість смерти грішника. Тут кара та смерть грішної людини спадає на невинне творіння, й Божа справедливість таким способом стоїть ненарушена. Тут також видно й інші жертвоприноси, як служіння Божих людей Господеві.
4. **Провідна думка.** Провідною думкою у цій Книзі є питання: *“Як грішна людина може приступити до праведного святого Бога?”* Відповіддю на це питання є слово “святий,” яке повторяється в цій Книзі 87 разів. Без святості ніхто не побачить Бога, а цю святість грішна людина може досягнути тільки через невинну кров жертви, пролитої за неї. Розуміється, що безнастанні жертви та кров у Старому Заповіті були тільки праобразом, типом, одно-вистачаючої жертви та крові Ісуса Христа в Новому Заповіті.

Отож у Книзі Левитам ми бачимо, що:

(а) Бог, — святий, а людина, — грішна.

(б) Через святість Бога виявляється все більша грішність людства.

- (в) Грішна людина може мати доступ до Бога ціною невинної жертви.
- (г) Бог дає людям правила, вказівки, життя.
- (г) Бог бажає бачити народ святим перед Собою.

5. Провідні вірші у Книзі Левитам:

“Щоб розбирати вам між тим, що святе, і тим, що нечисте (10:10). “Святими ви мусите бути, Я бо святий, Господь, Бог ваш” (19:2).

6. Гріх. Гріх займає тут велике та страшне місце. Про нього (та нечистоту) згадується 194 рази, а про кров, якою цей гріх змивається, 89 разів. Гріх, — це

- (а) Незнання Бога;
- (б) Життя осторонь від Бога;
- (в) Противність Божій волі;
- (г) Любов чи замилювання до зла.

Впавша людина вже з природи грішна. Цей гріх свій вона збільшує через вибір зла. І спасти себе від зла та гріха вона не може жодним способом. Тільки через Богом призначений на це спосіб вона зможе це досягнути.

7. Спасіння від гріха.

- (1) Спасіння від гріха є основане на Божій праведності та справедливості.
- (2) Ця справедливість вимагала смерті, як карі за гріх.
- (3) Цю смерть може понести невинне тваринно за винну, грішну людину, проливаючи свою кров за неї та стаючи таким способом жертвою за гріх.

8. Як невинна жертва може понести на собі гріх винного?

Чи це справедливо, щоб невинний умирав за винного? Бог справедливий, — у Ньому нема несправедливості. У Його пляні спасіння людства є ось такі великі точки:

- (1) Субституція, — цебто заміщення, коли невинного ставлять на місце винного. Це ми бачимо в жертвоприношенні згідно з Законом, що був даний Мойсеєві, особливо, коли невинне ягня чи які інші звірята, займало місце грішної людини й несло на собі кару смерті за її гріхи.
- (2) Імпутація, — коли гріх винної людини зараховується тій жертві, яка є принесена за неї. Рівнож, коли в той сам час праведність невинної жертви зараховується грішній людині.
- (3) Відкуплення. Первoplоди з поля й первенці з худоби чи з людей, — це все Господне. Воно призначене на жертву Господеві. Що ж із нього нечисте, мусить бути викуплене, в іншому разі воно мусить понести смерть.

Також і первенці з людей мусять бути викуплені (Книга Виходу 12:1-13; 13:12-15; 23:19а). Відкуплення в Книзі Левитам та в інших Книгах Старого Заповіту, — це пробраз відкуплення душі людської в Новому Заповіті дорогоцінною кров'ю Ісуса Христа.

(4) Смерть. — Відкуплення стається через смерть, — смерть невинної жертви.

(5) Любов. — Жертва була дана з любови до грішника.

Скрізь у цій Книзі видніється Ісус Христос, — у кожній жертві, в кожному наказі, хоч і найменшому, якого Бог дав Мойсеєві.

9. Книга, яка кидає більше світла на Книгу Левитам, — це Послання до Євреїв у Новому Заповіті.

З М І С Т   К Н И Г И   Л Е В И Т А М

I. Доступ до Святого Бога:

1. Через жертви та приноси:

(а) Жертви всепалення, означаючи відпокутування й освячення, 1:2-9.

(б) Мучні жертви (з меленого зерна), означаючи подяку, 2:1-2.

(в) Мирні жертви, означаючи спільноту Богом, 7:11-15.

(г) Жертви за гріх, означаючи примирення з Богом, розділ 4.

(г) Жертви за переступи, означаючи очищення від провини, 6:2-7.

2. Через посередництво священства. Священство з людей:

(а) Поклик Аарона та його синів до служіння, 8:1-5.

(б) Освячення, розділ 8.

(в) Перші приноси, 9:1-24.

(г) Гріх священників і Божа кара, 10:1-20.

II. Чистота народу перед Богом, — Розділи 11 по 22.

(1) Чисті тварини для поживи, 11:1-47.

(2) Чистість тіла, помешкання та правила щодо очищення, розділи 12 по 15.

(3) Чистість народу, жертва за гріх у день відкуплення, розділи 16 і 17.

(4) Збереження непомішаного подружжя, 18:1-30.

(5) Моральне життя народу, розділи 19 і 20.

(6) Чистість священства, розділи 21 і 22.

III. П'ять щорічних свят, — Розділи 23 по 25.

(1) Свято Пасхи, розпочинається 14-го квітня, на спомин виходу з Єгипту, 23:5.

- (2) Свято П'ятдесятниці, 6-го червня, на спомин дарування Богом Закону, 23:15.
- (3) Свято Труб, 1-го жовтня, при згромадженні й покаянні народу, 23:23-25.
- (4) День Відкуплення, 10-го жовтня, коли первосвященик входив у "Святе Святих," щоб зробити там покуту за гріхи народу, розділ 16 і 23:39-43.
- (5) Свято Кучок, яке розпочинається 15-го жовтня, в пам'ять подорожі й життя в пустині, й яке служить рівночасно подякою за жнива, 23:39-43.

Інші установи та вказівки:

- (1) Суботній рік, — раз на 7 років, 25:2-7.
- (2) П'ятдесятний рік ювілею, 25:8-16.
- (3) Умови Божого благословіння й кара за непослух, 26:1-46.
- (4) Закони про обітницю, 27:1-34.

ПИТАННЯ Й ВІДПОВІДІ НА КНИГУ ЛЕВИТАМ

1. Як ця Книга була znana в старозину? (Вступ)
2. Для кого вона була дійсно призначена? (Вступ)
3. Якої книги ця книга є продовженням? (Вступ)
4. Якого походження був Мойсей? (2:1)
5. Звідки Бог промовляв до Мойсея у Книзі Виходу? (Буття 19:11)
6. Звідки Бог промовляв у Книзі Левитам? (1:1)
7. Чому ця переміна? (Це обітниця Бога, Буття 25:22.)

ЖЕРТВОПРИНОШЕННЯ

8. Чому ця книга розпочинається відразу про жертву? [Перед Богом кожна душа мусить стати тільки через жертву Ісуса Христа. Він одинока наша Дорога до Отця (Ів. 14:6). Жертви в Старому Заповіті були праобразом звершеної жертви Ісуса Христа в Новому Заповіті.]

9. Чому тут найперше згадується про жертву всепалення? (Бо це була жертва за гріх одиниці, не народу. Бог не спасає людей гуртом, а по-єдинчю. Через це кожен мусить народитись згори для себе, по-єдинчю.)

10. Яка була жертва за народ? (Всепалення рано й вечером: Виходу 29:38-42; Чисел 28:38.)

11. Які прикмети характеризували жертву всепалення? (Первенець, sameць, без скази, 1:3)

12. Як це символізує Ісуса Христа? [Він був первенець (первородень) (Лк. 2:7); Він був мужеської статі; Він був без "скази," — без гріха, Ів. 8:46; II Кор. 5:2).]

13. Що робили з цією жертвою? (Спалювали все, окрім шкіри, 1:6-9)

14. Що робили з кров'ю жертви всепалення? (1:5)

15. Як ідентифікувала (утожнювала) себе та людина з жертвою, за яку ця жертва всепалення була принесена? (1:4)

16. Яка тут різниця у жертівнім ритуалі заходить, коли жертва всепалення була з кіз, овець або птиці? (1:10-17)

17. Які були "хлібні" жертви? (2; 6:14-18; Чисел 15:1-16)

18. Які були "мирні" жертви? (Вони були потрійного характеру (3; 7:9-21):

(а) жертви подяки

(б) жертви обітниці

(в) жертви добровільні

(Ці жертви символізують собою гармонійні відносини Бога з людьми. Христос стався також і цією жертвою, Римл. 5:1; Ефес. 2:17; Кол. 1:20 і Ефес. 2:14-18. Ці жертви могли включати й самиць. Дикого звіря не можна було приносити в жертву, — він і так Божий, Пс. 50:10).]

19. Які були жертви за гріх? [Розділи 4 і 5; також 6:24-30. Гріх, у Диспенсатії Старого Заповіту, походив не тільки через зламання закону, але також через **недодержання** закону. А через те, що деталі закону були такі численні, навіть найбільші формалісти та скрупульянтні виконавці закону грішили. Отож це й потреба сталого жертвоприношення за гріх. Христос стався тією сталою та раз на все вічною жертвою за гріх: Євр. 13:11-13; I Пет. 3:18; II Кор. 5:2]

Ці жертви вимагалися також при ординації священників (8:14-21), та при деяких церемоніях очищення (12:6; 14:19).]

20. Які були жертви переступу? [Ця жертва дуже подібна до жертви за гріх, а часом ці дві жертви є однаковими (7:7). Див. 5:14 до 6:7; 7:1-7.]

21. Які були особливі вказівки священникам у жертвоприношенні? (6:8 по 7:38)

22. Що таке "гойдані" жертви? [Ця жертва, яка є принесена Богові, але Бог віддає її для вжитку священника (7:14, 32; 23:10-11; Виходу 29:26-7; Чисел 18:8, 11, 19, 24-29).]

23. Яка була заборона щодо їдження тавцу? (7:22-25)

ОСВЯЧЕННЯ СВЯЩЕНИКІВ

24. Де 8-ий розділ цієї книги був зазначений уже передніше? (Виходу 29:1-37)

25. Скільки днів часу забрало висвячення Аарона та його синів? (8:33 по 9:2)

26. Яке становище займав Мойсей під час висвячення Аарона та його синів? (Він займав тоді місце священника, 8:6-30)

27. Аарон стався первосвященником. Хто більший від нього надав йому це велике місце? (8:5-30)

28. Який був перший офіційний акт Аарона, як первосвященника? (9:22)

29. Які були слова цього благословіння? (Чисел 6:24-26)

30. Як одобрив Бог назначення Аарона та його синів у священство? (9:23г-24)

31. Як міг тепер Аарон почуватися під час цього великого торжества, коли він пригадував собі недавню подію, коли він стався священником "бичка," якого він зробив? (Див. 32:2-4, 24, 5-6.)

32. Як зршили сини Аарона, Надаб й Абігу, зараз після свого висвячення в священники? (10:1)

33. Що це був за "чужоземний огонь," і яка кара впала на них? (Це був не освячений огонь, Чисел 4:3; Левит. 10:2-7; Лк. 22:55.)

34. Чому зараз після цієї трагедії знаходимо заборону Самого Бога впрост Ааронові, (вже не через Мойсея), щоб священники не пили алкоголічних напоїв? (10:8-11)

(а) Дуже можливо, що Надаб та Абігу, були п'яні, й через це вони взяли "чужий огонь," за що постигла їх негайна та страшна кара (10:3). Бувши п'яними, Бог не міг прославитися через них (10:3).

(б) П'яні священники не можуть розібрати поміж тим, що святе, а що ні: поміж чистим і нечистим (10:10. Див. I Сам. 2:12-17; 22-25; 8:3, 5)

(в) П'яні священники не зможуть навчати людей Слова Божого (10:11)

ЧИСТОТА НАРОДУ

35. Що було чисте для поживи? (11:1-3, 9, 21-22)

36. Що було нечисте для поживи? (11:4-8; 10-20; 23-43)

37. Що було чисте й нечисте з четвероногої худоби? (11:1-8)

38. Що було чисте й нечисте з риб? (11:9-12)

39. Що було чисте й нечисте з птахів? (11:13-19)

40. Що було чисте й нечисте з комах? (11:20-23)

41. Які були закони про трупи? (11:25, 28, 40; 33,35)

42. Коли і яку жертву приносить жінка після породів? (Розділ 12)

43. Що принесла Марія, мати Ісуса? (Мтв. 2:24)

44. На які хвороби звертається в цій книзі найбільше уваги? (На різні хвороби прокази, Розділи 12-15.)

45. Що проказа собою символізує? (Гріх. Господь Ісус Христос очищав прокажених, — а що більше, Він очищав від прокази гріха.)

46. Як зазначувалося очищення від прокази згідно із законом Мойсея? (Роз. 14)

47. Що замечувало людину в розділі 15-ім? (15:1-33)

48. Яка була заборона Ааронові? [Не входить у святиню без жертви ("з порожніми руками") (Вихід 34:20), і не входить туди без відповідної одяжки (16:14).]

49. Як Аарон, як Первосвященик, покаявся за свій гріх, а як за гріх народу? (16:5-34)

50. Кого це було праобразом? (Євр. 9:1-28)

51. Як цей день звався? ("День відпокутування." (16:30)

52. На як довго цей день призначений? [Ця установа, на рівні а суботою, є "віковична." (16:31, 34)]

53. Коли Ісус Христос зміс цей "віковичний" наказ про відкуплення, Сам ставши Відкупителем нашим (Євр. 9:1-30), то що сталося із другою "віковичною" постановою про суботу? [Те саме, — Він стався нашим спокоем, — отож "нехай ніхто не судить вас за . . . суботи" (Кол. 2:16).]

54. Яку ролю відігравали тут два козли? (16:5, 7-10, 15, 20-22, 26)

55. Що символізує "козел відпущення"? [Весь Новий Заповіт підтверджує пророка Ісаю: "Він узяв на Себе недуги наші, й поніс болесті наші" (Іс. 53:4; Матв. 8:17). Ісус Христос, це і жертва за гріх і жертва покаявання. Великий гріх чинять ті, що кажуть, що сатана буде цим "возлом відпущення." Цьому однак не дивуватися, коли ці ж самі люди вважають за потрібне дещо й з закону Мойсея (от, наприклад, як святкування суботи), щоб осягнути спасіння!]

56. Яке значення День Відкуплення має для ізраїльського народу? (Це було одно примусове національне свято, в якому Первосвященик уходив у скінію раз на рік і европлявав кров'ю святе місце на скрині заповіту. Це був самий вершок Мойсеевого закону. Сьогодні правовірні жида обходять це свято під назвою "Йом Кіпур.")

57. Яке значення День Відкуплення має для християн? [День Відкуплення символізував відкуплення Ісусом Христом, яке Він звершив, як Великий Архисреї, раз назавсіди (Євр. 4:14, 6:19-20; 9:11-28).]

58. Де вбачаємо великий натиск на святість Бога? (Розділи 17-26)

59. Чого Бог вимагає від Своїх людей? (Також святости, 19:2; 20:26; I Петра 1:15-16; II Пет. 3:11)

60. Де Старий і Новий Заповіт злучаються відносно крові? (17:11; Євр. 9:22)

61. Де говориться про моральний уровень людства? (18:1-30; 20:10-21)

62. Де бачимо про любов до “ближнього, як самого себе?” (19:18; 19:9-36)

63. Які взнеслі цивілізовані закони тут знаходимо? (Розділ 19 та 20-ий)

64. Що дознаємося ми з цієї книги про жорстокі услів'я релігії Молоха? (Приношення в жертву та палення огнем малих дітей, 20:1-5)

65. Яка заборона тут проти заклинателів та ворожбитів? (20:6, 27; I Сам. 28:5-19.)

66. Які фізичні кваліфікації священника? (21:1-23; 22:1-16)

67. На які кваліфікації кладе Новий Заповіт? (I Сол. 2:3-10; I Тимоф. 3:1-15)

68. Про які сім свят тут згадується?

(1) **Пасха** (23:4-5) 1-го квітня, (першого місяця) і символізує розп'ятого Ісуса Христа, (I Кор. 5:7; Лк. 22:15)

(2) **Свято опрісноків** (23:6-8). Це 7-денне свято розпочинається 1-го дня першого місяця, і символізує собою відділення від гріха (II Кор. 7:1) та на спільність із Господом (I Кор. 5:6-8; I Петра 2:24)

(3) **Свято початка жнив** (23:10-14). Це свято розпочинається 16-го дня першого місяця, три дні після Пасхи, і є праобразом воскресіння Ісуса Христа. Христос воскрес на третій день (I Кор. 15:23; I Сол. 4:4)

(4) **Свято П'ятдесятниці** (23:15-22). Це свято припадало 50 день після свята Початків Жнив. Воно було праобразом приходу Святого Духа (Дії Ап. 1:8; 2:1-43)

(5) **Свято Труб** (23:23-25). Це збір всього ізраїльського народу, і вказує на той час, коли Господь знову його збере Римл. 11:25-27).

(6) **День Відпокутовання (Відкуплення)** (23:26-32 і розділ 16-ий). (Див. Питання ч. 49 по ч. 57)

(7) **Свято Кучок** (23:34-44). Це свято припадало на 15-ий день сьомого місяця, на спомин визволення з Єгипту.

69. Де тут бачимо “око за око, зуб за зуб” і подібні Ст. Заповітні закони? (24:11-22)

70. Що тут читаємо про суботний рік і 50-літній ювілей? (25:1-18)

71(a) Які правила встановлені тут про невільництво? (25:39-55)

72. Що 26-ий розділ нам нагадує? (Розділи 27 і 28 Повторення Закону, — клятва й благословіння.)

73. Чим закінчується Книга Левитам? (Викуплення від обітниці, 27:1-34.)

74. Яка Книга в Новому Заповіт відповідає Книзі Левитам? (Послання до Євреїв).

РОЗДІЛ V

КНИГА ЧИСЕЛ

- 1. Авторство.** Як попередні три Книги П'ятикнижжя, так і Книга Чисел була написана Мойсеєм. Вона датується приблизно 1451 років до Христа.
- 2. Назва.** Назва Книги Чисел походить від двох перечислень ізраїльського народу Мойсеєм, про які ми читаємо в цій Книзі. Перше таке перечислення зістало зроблене при горі Синаю (розділ 1), а друге — в землі Моаба (розділ 26). Ця Книга є знана також, як **ЧЕТВЕРТА КНИГА МОЙСЕЯ**.
- 3. Інтервал (проміжок) часу, який охоплює Книга Чисел.** Книга Чисел охоплює розмірно короткий період часу, бо щось тільки трохи більше, ніж 40 років (Див. Книгу Чисел 1:1 та Книгу Повторення Закону 1:3). Цей час покриває три стадії мандрівки Ізраїля з Єгипту:
  - (1) Хід Ізраїля з Єгипту до границь Ханаану;
  - (2) 38-літнє манрування по пустині, як результат Божої кари за гріх недовірства Божому Слову, аж поки старе покоління не вимерло, а нове покоління піросло, яке було більше слухняне святій Божій волі.
  - (3) Остаточний поворот до границь обітованої землі.
- 4. Провідна думка:** Як недовір'я загрожує дорогу до Божої обітниці щастя та спокою (Євреїв 3:7-19). Бог вимагає послуху й віри від усіх тих, кого Він покликав, та кого Він хоче провадити Своєю всесильною рукою. Непослух, нарікання й забаванки повороту до неволі старого життя, — це вияв браку віри в Бога та в Його святі обітниці. Із-за браку віри вони не ввійшли в відпочинок Ханаану.

Книга Чисел, хоч вона ставить нам ці Божі умови та Його сувору пересторогу, однак вона в той сам час говорить нам, що хоч Бог карає Своїх неслухняних людей, Він дуже терпеливий з ними й ніколи цілком їх не залишить; що Він навіть надприродними способами захищає та стереже їх; що Він не занехає, а додержить Свого приречення, Свого слова.
- 5. Нарис Книги Чисел.** Як у Книзі Виходу й у Книзі Левитам, так і в Книзі Чисел, Мойсей являється центральною та провідною особою. У Книзі Буття ми читаємо про Боже діло творення; у Книзі Виходу — про Боже відкуплення та ви-

зволення; у Книзі Левитам — про поклоніння Богові; у Книзі ж Чисел ми бачимо, як Бог сподіється **служіння** від Свого вибраного народу. Іншими словами, Книга Левитам доручає Ізраїлеві завдання, а в Книзі Чисел іде мова про те, як Ізраїль мусить виконати те завдання.

Щоб служити, потрібно ходити, — а ходити треба дорогою, яку призначив Бог. Ідучи своєю дорогою, людина зблудить і ніколи не зможе служити Богові. Кругом цих двох слів: **ходити й служити** зосереджуються всі пережиття й ілюстрації Книги Чисел, — який хід, таке й служіння; яке служіння — такий і хід.

Ця подорож в пустині була особливо залежна від Божого проводу та Божої охорони. Вона вимагала сильної дисципліни, особливо дисципліни, яка походить від того, що людина мусить очікувати Божого Проведіння. Навіть на щоденний хліб, мусіли люди поклатися на те, що їм Бог дасть, а не на те, що вони своєю силою хотіли б здобути.

Ця Книга приготує й загартовує дітей Божих до бою (див. також Ефесян 6:10-18). Аж 14 разів зустрічаємо в першому розділі слова: “всіх, що до війська ставали.” Перед народом Божим війна й кожен, що був здібний воювати, мусів готуватись та ставати до бою!

6. Праобрази Ісуса Христа. Книга Чисел особливо багата в праобрази, прототипи, Ісуса Христа. Восьмома наворотами ми тут бачимо Його, представленого нам в особливо чудових видах:

- (а) **Як Назорей**, — в чистоті, святості, відлучений від гріха.
- (б) **Цвітуча палиця Аарона**, — символізує собою воскресіння Ісуса Христа. (17:8)
- (в) **Синя лента**, — небесний колір, який вказує, що діти Божі повинні бути небесного характеру (Роз. 15:37-41).
- (г) **Руда теличка**. Її заколєння, — це смерть Ісуса Христа; семиразове скроплення її кров'ю, — це раз назавжди віддалення нашого гріха; збереження попелу з її жертви всепалення, — це пам'ятна згадка жертви Христа на Голгофі; очищення водою з попелом телички, — це символ очищення Христом через Духа Святого та Слово Боже. (Роз. 19)
- (г) **Лита мідяна змія** вказує, як Ісус Христос може спасти всіх тих, що покладають свою надію на Нього (21:6-9; Івана 3:14).
- (д) **Міста сховку (утечі)**, як Ісус Христос є нашим прибіжищем і місцем сховку (розділ 35; Євреїв 6:18).
- (е) **Скеля, з якої потекла вода**, вказує на те, що Ісус Христос є Водою Життя (20:7-11; I Кор. 10:4).

(є) Аарон, Первосвященик. Ісус Христос стався нашим первосвящеником (Вих. 29:21; 30:30; Євр. 7:25128).

7. Сім нарікань Ізраїля:

- (1) На дорогу, — 11:1-3.
- (2) На поживу, — 11:4-6.
- (3) На велетнів. — 13:33-14:2.
- (4) Проти своїх провідників, — 16:3.
- (5) Проти Божих присудів, — 16:41.
- (6) Проти пустині, — 20:2-5.
- (7) Другий раз відносно манни, — 21:5.

8. Дальші числення в Книзі Чисел:

Книга чисел, — це книга мандрувань, нарікань та спокушування Бога. Ця Книга не тільки вичислює роки й тяжке довге 40-літнє мандрування Ізраїля в пустині, — вона вичислює всі їхні нарікання, всю їхню невдячність, усе заступництво Мойсея за них перед Богом, усю Божу терпеливість, усе багатство Божої ласки супроти них; увесь їхній брак довір'я до Нього. Навіть кості пороховані всіх тих, що через брак віри не ввійшли в обітовану землю, а полягли в дикій пустині (603, 550).

“І бачимо, що не змогли ввійти через невірство” (Євреїв 3:7-19).

З М І С Т К Н И Г И Ч И С Е Л

I. Законодавство при горі Синаї, — розділи 1—10.

1. Закон та порядок установлені, розділи 1—9.
  - (а) Перше перерахування Ізраїля (603, 550), розділи 1, 2.
  - (б) Левіти, розділи 3, 4.
  - (в) Закони: про чистоту, розділ 5;
про Назорейців, розділ 6;
про жертви, розділ 7;
про Левитів, розділ 9;
про Пасху, розділ 9;
про труби, розділ 10.

II. Мандрування в пустині, — розділи 11—21.

1. Відхід від гори Синаю, 11—12.
  - (а) Мішаний народ незадоволений манною, 11:4-6.
  - (б) Розчарування Мойсея та старшина із 70-ох, вибрана для допомоги йому, розділ 11:10-25.
  - (в) Перепелиці, 11:31-34.
  - (г) Спротив (заздрість) Аарона й Миріями, розділ 12.
2. Бунт у Кадесі.
  - (а) Розглядачі обітованої землі та їхній неправдивий звіт, розділ 13.

- (б) Бунт народу проти Бога та кара, висказана проти них, розділ 14.
  - (в) Мойсей знову заступається за Ізраїля, 14:13-19.
  - (г) Знищення Корага, Датана та Абірама, розділ 16.
  - (г) Пізніше законодавство, 15, 17, 18, 19.
3. Гріх Мойсея та Аарона.
- (а) Поворот до Кадесу, розділ 20.
  - (б) Мойсей не поступає згідно з Божим повелінням, 20:6-13.
  - (в) Смерть Миріями та Аарона, 20:23-28.
4. Дальша подорож по Моабській пустині.
- (а) Бунт народу й мідяна гадина, розділ 21.
  - (б) Валаам, запродажний пророк, розділи 22—25.
  - (в) Перечислення нового покоління (нової генерації) Ізраїля, розділ 26.
  - (г) Дальші закони про насліддя, жертви й т.п., розділи 27—30.
  - (г) Знищення мідіанітів, розділ 31.
  - (д) Поділ землі на схід від Йордану, розділ 32.
  - (е) Пустинні шляхи Ізраїля та границі дванадцятьох поколінь, розділи 33, 34.
  - (е) Міста спокою та закон про наслідство землі, розділи 35, 36.

ПИТАННЯ Й ВІДПОВІДІ НА КНИГУ ЧИСЕЛ

1. Звідки походить назва цієї книги? (З двох перечислень Ізраїля, — одне при початку, а друге при кінці цієї книги, Роз. 1 та Роз. 26)
2. Звідки тут бачимо Господь промовляє? (1:1)
3. Яка була причина першого перечислення? (Ізраїльський народ мав зводити боротьбу з народами, які він зустрічав, і тут було потрібно знати свою вовину силу.)
4. Скільки разів у першому розділі знаходиться про це натяк: “усіх, що до війська ставали”?
5. Як скоро після закінчення будови намету (скинй) ця перепись була заряджена? (Один місяць часу, 1:1; Виходу 40:2, 17.)
6. Кого зарахували в переписі, і скільки таких нараховано? (1:3; 1:45-6; 2:32-33)
7. Яке покоління не перечислювали й чому? (1:47-51)
8. Хто представляв покоління Йосифа? (1:32-35)
9. Яка кара очікувала кого з якого іншого покоління, хто наблизився б до храмиши? (1:54)

10. Хто отаборився кругом храмини і в якому порядку? (1:50д, 52-3; 3:23, 29, 35, 38)

11. Яка була форма ізраїльського табору? (Квадратник у квадратнику:

- (а) На сході: Юда, Іссахар, Зебулон.
- (б) На південь: Рубен, Симеон, Гад.
- (в) На захід: Ефраїм, Манасій, Бен'ямін.
- (г) На півночі: Дан, Ассер, Нефалій. (Див. 2:1-31)

12. Хто був священиками на місці Надаба та Абіуя? (3:2-4)

13. Що представляло собою покоління Левієве? (3:12-13)

14. Яке було призначення їм зайняття? (3:5-9)

15. З кого походили священики? (З Левієвого покоління, але з дому Аарона, 3:10)

16. Які були поділи Левієвого покоління? (3:17)

17. Яка родина з цих трьох була найбільше відзначена? (Кегатова родина. З неї походили слідуєчі великі проводирі: Мойсей, Аарон, Міріама, Геман, Кора; Елій, Задок, Еадра та Єзекіль. Після деяких записок, всі священики походили з Кегатової родини, — хоч не всі члени цієї родини були священиками. Див. Чисел 3:27-32; 4:1-4.)

18. Яка була заміна первенців Ізраїля за все покоління Левія? [Всіх первенців Ізраїля (місяць життя й вище) було 22,000, а всіх Левитів чоловічого стану (місяць і вище), 22,273 (3:39; 3:42-3). Отже 273 були "випулені по 5 секлів за голову" (3:46-51).]

19. Посеред народів страшною неморальності та ідолопоклонства, які суворі зарядження тут бачимо, щоб зберегти не тільки фізичну чистоту, але й чистоту подружжя? (5:1-4; 11-31)

20. Чого було потрібно перше всього при сплаченні кривди? (Перше всього було потрібно покаяння, 5:5-7.) Що даліше тут вимагалось? (5:7-10)

21. Хто такий був "назорей"? Які були три услів'я назорейства? (6:1-2) На як довго назорейство продовжалося? (На ціле життя, або на якийсь означений час.)

22. Про яких славних назорейів читаємо у Слові Божому? [Самсон, Суд. 13:5; Самуїл, 1 Сам. 1:11; і можливо Іван Христитель, Луки 1:15. Слово "назорей" походить від кореня: "назір," "відлучений," і воно немає нічого спільного з мешканцями Назарету. У Новому Заповіті Назорейство втратило свою повагу, і коли Господа Ісуса Христа звали "Назарянином" (Мт. 26:71), то це був вислів зневаги (Лк. 1:24; Мк. 14:67), особливо це ми бачимо в написі на хресті, (Ів. 19:19). Все своє життя був знаний, як "Назарянин" не "Назорей": Мк. 10:47; Лк. 24:19. Духи звали Ісуса під цією назвою (Мк. 1:24; Лк. 4:34); ангели після воскресіння так Його називали (Мк. 16:6). Сам Ісус так Себе титулував (Дії Ап. 22:8). Отож й учні Його вживали цієї назви (Дії 2:22; 3:6; 10:38). З цього всього видно, що це була назва пона-

ни. Та у ворогів Ісуса, воно було зневагою (Мт. 26:71; Мк. 14:67). Навіть слова Натаниїла це підтверджують (Ів. 1:46).

Хоч Ісус Христос був Назарянином, Він був у той сам час і Назореем під тим зглядом, що Він був цілковито відлучений від світу (а це саме й значення слова "Назорей"), — Він був безгрішний (Євр. 7:26), — Він відбув довгий піст (Мт. 4:11), що часом робили й Назорей Старого Заповіту, і нарешті пророцтво Ісаї в розділі 53 сповнилося на Ньому вповні. Саме тут словнилося також значення слів у Матв. 2:23.]

23. Чим *вказується* розділ 7-ий у цій книзі? (Це найдовший розділ у Старому Заповіті, крім Псалми 119-ої)

24. *Про що цей розділ каже?* [Про дві речі: Перша, — про посвячення храму (рік після виходу з Єгипту, 7:1; Вихід 40:2; 10:17); друга, — про щире давання для Господа. Двадцять князів представляють собою вершок щедрости.]

25. *Яке було офіційне очищення (освячення) Левитів?* (8:6-22)

26. *Як довго залишилися Левити при своїй службі?* (8:23-25)

27. *Коли й де вдруге була святкована пасха?* (При Синай горі, 9:1-5.)

28. *Який був виняток для тих, що не могли їсти пасхи в час?* (9:6-12)

29. *Яка була кара за недодержання пасхи?* (9:13)

30. *Що видиме провадило Ізраїльтян днем і ніччю під час їхньої подорожі?* (9:15-23; Вихід 13:21)

31. *Для чого були срібні труби?* (10:1-10)

ДАЛЬША ПОДОРОЖ ЧЕРЕЗ ПУСТИНЮ

32. *Коли рушили Ізраїльтяни в дальшу подорож, і як вони знали, коли їм рушати?* (10:11)

33. *Яка пустиня була перед ними, коли вони вирушили від Синай гори?* (10:12; 12:16)

34. *Зазначить порядок поколінь, в якому Ізраїльтяни вирушали.* (10:14-28)

35. *Хто був Гобаб, син Реуїла, Мідіянин?* (Єтро, тесть Мойсея, 10:29)

36. *Чого просив його тепер Мойсей?* (Щоб він був їм "очима," 10:31.)

37. *Нащо тут було Мойсееві потрібно людських очей, коли змара вдень, а світло вночі, провадили його (10:11, 34-35)?* [Або Мойсей хотів якимсь способом заманити свого тестя з собою ("добро зробимо тобі," (10:29, 32), або він під деяким зглядом боявся пустині, — а тут цей "син Реуїла," був чудовим знавцем, як пустинних доріг, так, і що найважливіше, джерел вод.]

38. Чи *Єтро* згодився на пропозицію *Мойсея*? (Згідно з Книгою Суддів, 1:16, — так!)

39. Який провід тут брала скриня заповіту? (10:33-36)

40. Чому взялося нарікання при *Табері*? (11:4-6)

41. Хто був "мішаний народ"? (Пrawdopodobно Єгиптяни чи заходжі чужинці, які прилучилися до Ізраїльтян, і яким можна було святкувати навіть пасху, 9:14. Примітка: До чого тільки завсіди "мішаний народ" та не доводить народу Божого . . . !)

42. Яким способом Бог задовольв бажання народу? (11:18-20; 31-32)

43. Яка кара слідувала на них? (11:33-4)

44. Хто були 70 старшин і для чого вони були назначені? (11:16-17; 23-25)

45. Хто були *Ельдад* і *Медад*? (11:26-29)

46. Що й чому постало поміж *Мойсеєм* та його братом *Аароном* і сестрою *Миріямою*? [Молодиця *Кушицька*, — це правдоподобно *Зипора*, жінка *Мойсея*. Тут можливо зайшло непорозуміння між цими двома жінками, *Зипорою* та *Миріямою*. Дуже можливо, що тут зависть була головною причиною бунту. (12:1-2).]

47. Яку оборону давав собі *Мойсей*? (Він не дав жодної оборони. Господь за нього заступався, 12:2г-9.)

48. Хто брав провід у цьому бунті проти *Мойсея*, і яка тут була кара? (*Миріяма*, 12:1, 10, 14-15.)

49. Як *Мойсей* зареагував на це все? (12:13)

50. Кого було послано на розглядити *Ханаан* землі? (13:1-16)

51. Що вони мали розглянути? (13:17-20)

52. Що ці розвідчики принесли з собою (13:23, 26) і який репорт більшість із них здали? (13:21-29, 31-33)

52А. Після теперішнього демократичного правила, більшість має по своїй стороні слухність. Що ми тут бачимо?

53. Яке було інше звідомлення, і хто його дав? (13:6, 8, 16, 30)

54. Як зареагували Ізраїльтяни на цей репорт (14:1-3) і що вони порішилися робити? (14:3г-4) і де ця подія сталася? (Пов. Закону 2:14)

55. Що тут казали *Иозуа* та *Калєб* (14:6-9), і що на це відказала громада? (14:10)

56. Порівняйте слова *Мойсея* 11:10-15 з його словами в 14:13-19. Чому Він почав тепер заступатися за Ізраїль? (Бо він побачив велику небезпеку від Господа, що тепер грозила цьому народові, 14:11-12.)

57. Яке велике та страшне рішення Боже тепер запало в наслідок цього, цим разом десятого, 14:22, бунту та нарікання? (14:20-23; 26-29, 35; Євр. 3:7-19)

58. Який виняток зробив тут Бог? (14:24, 30)

59. Кому було призначено дійти в обіцяну землю? (14:31-33)

60. "Окрім Калеба Єфунейка та Йозуї Нунека не ввійдете ви в землю, яку віддам вам на оселю Я, піднявши руку Мою, клявся," сказав Господь (14:30). Чи це не значучо, що Бог тут промовчує самого Мойсея та Аарона? (Див. Роз. 20.)

61. Якою мірою була тут вимірана кара Божа? (14:34)

62. Що сталося з тими чоловіками, що "рознесли погану поголоску" та які "довели цілу громаду до нарікання" на Бога? (14:37) (Див. 23:1a)

63. Що тепер порішили люди на свою власну руку, і яка доля їх спіткала? (14:39-44)

64. Хто були Кораг, Датан та Абірам і чого вони домогалися? (Кораг, будучи Левитом, домогався, що священство належить не тільки родині Аарона, а всьому Левитовому поколінню; Датан та Абірам, походили з плем'я Рубина, — а Рубен був первенцем Якова, отже вони домогалися цивільного проводу в свої руки. (16:1-3)

65. Це ще один бунт проти проводу Мойсея. Яку прикмету Мойсеєвого характеру ми тут бачимо? (16:4; Чисел 12:3.)

65А. До кого Мойсей вдався з цим бунтом, та як цю справу було вирішено? (16:5-7; 9-14; 17)

66. Що сталося з Корагом (16:4-11; 16-22; 35-40), а що з Датаном та Абіромом (16:1, 12-15, 28-31, 33)?

67. Що було зроблено з кадильницями бунтівників? (16:39, 40)

68. Як цей бунт розрісся на другий день, і яка кара впала цим разом? (16:41-50)

69. Як остаточно Господь вирішив спірну справу про священство Аарона? (17:1-13)

70. Що зроблено з цвітучим прутком Аарона? (17:10-11)

71. Яке було служіння священиків, а яке Левитів? (Левити допомагали священикам, 18:1-7.)

72. Як утримувалися священики (18:8-11, 17-19, 12-13, 14-16 та в десятини десятини Левитам), а як утримувалися Левити? (Тільки в десятин, 18:21-24.)

73. Як було очищення через руду ялівку? (19:9. — це ще один праобраз Ісуса Христа.)

74. Яке очищення бачимо вимагалося від доторкнення мертвеця? (19:9, 11-22)

75. Хто з визначних проводирів помер й був похований в Кадесі? (20:1)

76. За що "сварилися" люди в Кадесі з Мойсеєм та Аароном? (20:1-5). Чи вони досягли того, що вони хотіли, і як? (20:6-11)

77. Як Мойсей та Аарон провинилися перед Господом? (20:10-12.) [Скеля тут була праобразом Ісуса Христа, з якої тече Вода Життя. (І Кор. 10:4. Рівнож див. Повторення Закону 32:4, 15, 30-31; Пс. 92:15 і т. п. Ніхто не міг по ній ударити й жити!]

78. Як умер Аарон, старший брат Мойсея? (20:24, 27-28; 33:38-39). Див. Повторення Закону 33:1, 5. Два брати нерозлучні й у смерті . . . (Див. Чис. 27:12-14; Пов. Зак. 32:48-52.)

79. Хто заступив місце Аарона? (20:25-27а)

80. Які своїлки ізраїльського народу не пустили їх через свою землю? (Едомляни, — потомки Езава, 21:4.)

81. Де була перша перемога Ізраїля над Ханаанійцями? (21:1-3)

82. Який поступок Ізраїля спонукав Бога послати гадини-сарофи? (21:4-6)

82а. Який був лж на екшнення цієї гадини? (21:7г-9.)

83. Що це символізувало, і як воно виповнилося? (Івана 3:14-15)

84. Хто пізніше знищив цю литу гадину? (II Царів 8:14)

85. Хто були Сион та Ог? (21:2-32; 21:33-35; див. Повт. Закону 2:24-47 і 3:1-7; Суд. 11:19-22)

86. Де Ізраїль остаточно отаборився перед входом до Ханаану? (22:1; 33:49)

87. Хто був Балаак? (22:2-4)

88. Хто був Валаам (Білеам)? (22:5)

89. Чого просив двічі Балак від Валаама, і яку відповідь він від нього дістав? (22:6-18)

90. Яке повеління дав Бог Валаамові? (22:9, 12)

91. Валаам бждьто сторонився підкупу (22:18), однак який мотив справді крився в його серці? (22:19)

92. Яке надприродне явище тут ми бачимо? (22:22-30)

92. Чи прокляв Валаам Ізраїля перший раз? (23:1-12)

93. Яка була друга спроба Балака? (23:13-25) Яка третя? (23:26-31; 24:1-25)

94. Яке славне пророцтво вийшло з уст Валаама? (24:17)

95. Хоч Валаам не прокляв Ізраїля (бо Господь йому на це не дозволив), однак яке далеко гірше зло він учинив? (31:15-16; Об'явл. 2:14)

96. Яка остаточно його доля? (31:18; Іс. Навина 13:22)
97. Які бачимо були наслідки Балаамової поради Балакові? (25:1-5, 16-18)
98. Через яку ревність Пінегаса Бог дав йому і його потомству завіт віковичного священства? (25:6-15)
99. Коли зайшла друга перепись Ізраїля, яка дала повід до назви цієї книги? (26:1-4)
100. Яка була потреба такої переписі? (26:64-65: Вхід до Хаанау, де очікували їх нові війни.)
101. Порівняйте число після 40 років (26:51) з першим переписом (1:45, 46; 2:32-33). Чи був який приріст у населенню?
102. Як Бог приготував Мойсея до його смерті? (27:12-14)
103. Де ми бачимо про рівноправність жінкам на рівні з чоловіками? (27:1-11)
104. Чи просьба Мойсея перед Господом була про себе самого? (27:15-16) Що це даліше вказувало на характер цього чоловіка?
105. Хто і як був призначений на місце Мойсея? (27:18-22)
106. Які нові чи додаткові закони після Синай горі бачимо в 28-ому та 29-ому розділі Книги Чисел? [Число звірят чи яку іншу міру, на різні жертви: На огняні, 28:3-4; хлібні, 28:5-6; ливну, 28:7-8; субітні жертви, 28:9-10.] Виразуйте тут інші подібні жертви.
107. Яке число тут найбільш помітне? (Число сім та множина цього числа: 14, 49, і т. п.)
108. Як ці жертви можна розділити? [Щоденні (28:1-8); субітні, (28:9-10); новомісячні (28:11-15); опрісночні (28:16-25); первоплідні, П'ятдесятниці (28:26-31); новорічні чи труб (29:1-6); відкуплення (29:7-11); кучок (29:12-38).]
109. Чи обітничі можна було коли ламати? (Ні, 30:1-2)
110. Що Новий Заповіт каже про ламання обітничі (умови)? (Новий Заповіт ставить ламання умови на рівні з іншими тяжкими гріхами, Римл. 1:28-32.)
111. Яка тут була різниця щодо обітничі, зробленої жінкою? (30:6-15)
112. Що сказав Бог Мойсееві зробити перед його смертю? (31:1-2)
113. Скільки війська йшло з кожного покоління? (31:3-6)
114. Який був результат цієї битви? (31:7-13, 49)
115. В чому було недодержано повеління Мойсея? (Вони взяли в полон усе жіноцтво Мидіянське, яке ввело Ізраїля в тяжкий блуд (31:9, 15-16; розділ 25:1-17)

116. Який приказ дав Мойсей? (31:17-20)
117. Яка була на це потреба, щоб поступати так суворо? (Надзвичайно тяжка неморальність та ідопоклонство цих народів грозили знищенням чистоті ізраїльському народові та внеможливили б Божий плян спасіння світу.)
118. Як поділено воєнну здобич Мидіянців? (31:25-47, 50-57)
119. Як цю здобич було очищено? (31:21-24)
120. Скільки полягло в цьому бою ізраїльського війська? (31:48-49)
121. Який був дар від воєводів, і на чий спомин він був призначений? (31:48-52, 54)
122. Які з дванадцятьох ізраїльських поколінь не захотіли поселитися в Ханаан землі? (32:1, 2, 33).
123. Де вони хотіли оселитися й чому? (32:1-5)
124. Як на це зареагував Мойсей? На яких услив'ях він їм дозволив на це? (32:6-33)
125. Що це прохання пригадало Мойсееві? (32:7-15)
126. Скільки разів у своїй подорожі через пустиню ізраїльтяни вирушали й ставали (отаборувались)? (У 33-ім розділі зареєстровано 42 таких пункти, 33:1-49.)
127. Яку заповідь дав Бог Ізраїлеві, коли вони ввійшли в обіцяну землю Ханаану? (33:50-52; 55-56)
128. Як мала бути земля поділена? (33:53-4)
129. Які були границі дев'ятьох і пів покоління Ізраїля?
 (а) Полуднева? (34:3-5)
 (б) Західня? (34:6)
 (в) Північна? (34:7-12)
 (г) Східня? (По Моабським боці ріки Йордану, 32:1.)
130. Хто був призначений на поділ землі? (34:16-29)
131. Яку землю одержало покоління Левієве? (35:1-8; Іс. Навина, розділ 21)
132. Які й чому були міста "охоронні" (втечі чи захисту)? (35:6, 11-15)
133. Як була вирішувана кара смерті, і чи кару смерті можна було установити при одному свідкові? (35:30)
134. Який був викуп за душу душоубця? (35:31)
135. Чого просили в Мойсея батьки покоління синів Галаада? (36:1-4)

136. Яке було рішення Мойсея в цій справі? (36:5-10)

137. "І знайте, що гріх ваш знайде вас." Де знаходяться ці величні слова? (32:23)

КНИГА ПОВТОРЕННЯ ЗАКОНУ

1. **Авторство.** Автором Книги Повторення Закону є Мойсей. Пишучи цю Книгу, він закінчує нею не тільки свою епохальну письменницьку працю П'ятикнижжя, але й усю велику працю свого довгого та барвистого життя. Закінчивши її писати, він виходить на верх гори Небо й там умирає, хоч "очі його не потемніли й сила його не поменшала."

2. **Назва.** Деяка неточність взялася в назві цієї Книги олександрійськими перекладачами Септуагінти з давньогебрайської мови на грецьку мову. Ця неточність постала в перекладі частина віршика 18-го в 17-му розділі: "... мусить **переписати** собі цей закон," — цебто зробити собі **копію** закону. Перекладачі поставили: "... мусить **переписати повторення** закону," — в грецькій мові "Дютерономіон." З цього слова пішла латинська назва "деутерономіон" і англійська "Deuteronomy," а українська "Повторення закону."

В дійсності, однак, ця Книга, під кожним зглядом, і є **повторенням** Закону, даного в попередніх Книгах П'ятикнижжя.

Книга "Повторення Закону" є також знана, як **"П'ЯТА КНИГА МОЙСЕЯ."**

3. **Час.** Книга Повторення Закону зістала написана того самого року, коли була написана Книга Чисел (приблизно 1451 років до Христа). Охоплює вона, однак, всього тільки 30 днів часу. Промови Мойсея до Ізраїля, що тут записані, можливо взяли останніх 7 днів його життя.

Цих 30 днів становлять не тільки переходову, але й переломову добу ізраїльського народу під п'ятьма зглядами:

(1.) Коли Ізраїль перейшов з-під проводу старшого покоління, яке ворохобилося супроти Бога, та яке воліло краще єгипетську неволю, аніж Богом-обіцяну свободу. Воно вимерло до ноги, окрім двох людей, — Калеба та Ісуса Навина.

(2.) Коли Ізраїль перейшов з-під проводу Мойсея під провід Ісуса Навина.

(3.) Коли Ізраїль покінчив свою сороклітню мандрівку по пустині та став переходити через ріку Йордан до довго-обічної та довго-очікуваної землі Ханаану.

(4.) Коли життя Ізраїля перемінилося з кочовничого та мандрівного життя по шатрах на життя по селах і містах Ханаану.

(5.) Коли їм перестала спадати манна з неба, й вони му- сіли розпочати рільничу та іншу працю, щоб прохарчувати себе.

4. Провідна думка. У Книзі Повторення Закону знаходимо да- леко більше, аніж тільки саме повторення Закону, якого Бог дав через Мойсея на горі Синаю. Тут переглядається **мину- лість із оком на майбутність**. Усю увагу звертається на те, що Бог вимагає від людини послуху. В разі непослуху-спро- тиву, тут уже стоїть зазначена кара.

5. Вага та стиль. Книга Повторення Закону є однією з великих Книг Старого Заповіту, й стоїть на рівні з Книгою Буття, Псалмами та Книгою Пророка Ісаї. Ми повинні знати її краще, аніж ми її знаємо! Літературний стиль тут надзвичай- но чудовий, а духовна та повчальна сторона цієї Книги стоїть на особливо високому щаблі. Вона закликає “знати Бога,” “любити Бога,” та “слухатися Бога.”

Це була улюблена Книга нашого Господа Ісуса Христа, й тільки з неї Він цитував слова проти спокусника в пустині. (Порівняйте Євангелію від Матвія 4:1-11 і Євангелію від Луки з Книгою Повторення Закону 8:3; 6:16; 6:13 і 10:20). Це була також улюблена Книга пророків.

Сатана особливо ненавидить цієї Книги та старається її всіма способами здекредитувати.

6. Короткий огляд. Ця Книга дає прощальне слово в шістьох промовах Мойсея до свого народу, якого він так палко любив. Тільки у цій його п'ятій Книзі ми читаємо й про Божу любов (4:37; 7:7-8; 10:15).

Перша промова: Перегляд мандрувань Ізраїля від виходу з Єгипту, та натиск на вірність і доброту Бога, — навіть у такій трагедії, як у Кадесі (1:19-46). (Більшість цієї Книги, — це перегляд законів, що Бог дав Ізраїлеві).

Друга промова: Перегляд законів. (1) Моральних та про ідолопоклонство (4:44-11:32); (2) Закони про життя в обі- цянній землі Ханаану (розділи 13 і 14); (3) Про відокремле- ність Ізраїля (14:1-21); (4) Суботній рік (14:22-16:17); (5) Судові політичні та цивільні закони (16:18-25:19); Заповіт (розділ 26).

Третя промова: Перегляд Божих обітниць. Благословіння і прокляття. (Це вилонив Ісус Навин, — Кн. Навина 8:30-35).

Найважливіша частина тієї промови, — це 28-ий розділ. Це один із найповажніших і найголовніших уступів (розділів) у всьому Старому Заповіті. Тут предсказана сумна та тра- гічна доля ізраїльського народу, якщо цей народ не буде слухати Божої волі. Все це прокляття сповнилося, як історія й показує. Ці слова відносяться до кожного народу в світі, наскільки він іде цією самою впертою дорогою неслухня- ности та гріха.

Четверта промова: Виголошена з нагоди 120-го року життя Мойсея (31:1-2) й призначена для наставлення наслідника Мойсея, — Ісуса Навина. Пересторога й заохота дальше продовжуються.

П'ята промова: Прощальна пісня Мойсея (32:1-51). Мойсей зазначив вихід із Єгипту піснею. Сорок років пізніше, він закінчує піснею визволення зо скитання в пустині. Ті пісні говорять про Божу милість та вірність. (Див. Псалму 78).

Шоста промова (розділ 33): Благословіння Мойсеєм Ізраїля. Перед своєю смертю Мойсей благословляє цей народ, якого він вивів із Єгипту, якого він провадив упродовж цих 40 літ через дику пустиню, за якого він воював із такими великими ворогами, за якого він заступався перед Богом, ради якого він готовий був, щоб Бог викреслив його ім'я з Книги Життя. Тепер, як покоління за поколінням проходить, перед ним, Мойсей, з піднятими руками, благословляє їх.

- 7. Мойсей.** Із Книгою Повторення Закону закону закінчується не тільки П'ятикнижжя, але й життя самого Мойсея. В його вмілу руку Бог дав дві речі, — палицю та перо: Палицею, щоб довершити великі чуда перед фараоном, перевести ізраїльський народ через море та знищити всю могутню силу Єгипту, й остаточно довести многочисленне потомство Авраама через дику пустиню аж до границь обіцяного Ханаану; перо, щоб ним описати ті епічні події створення світу та людини, падіння людства, потопу, та дати натяк про спасіння людства вірою, яке Бог дав через Авраама. Остаточно це перо написало великі слова Закону, даного на горі Синаю, та зарекордувало історію ізраїльського народу від патріархів до Єгипту, й нарешті Божий провід цього народу аж до берегів Йордану. Оце постать Мойсея, — того велетня та скромного Божого слуги усіх часів, через якого Бог об'явив Себе людству Законом.

Та довга подорож Мойсея тепер закінчується його самотньою та сумною ходою на гору Небо. Звідти він бачить усю обіцяну землю, — але через гріх ступити на неї своєю ногою йому не дано. (Хоч опісля, в більшій славі він стояв на горі переображення з Іллею та Ісусом Христом, — Матвія 1:14).

Мойсей, представляючи собою закон, не міг ввести Ізраїля в їхнє насліддя. За один тільки непослух він став винен усього Закону. Для Ісуса Навина, проти якого не було виставлено гріха, впала доля ввести ізраїльський народ в обіцяну землю. Подібно, не закон, а тільки Ісус Христос, проти Якого не можна було видвинути обвинувачення гріха, зможе перевести й нас через Йордан смерті та ввести нас у спокій вічного небесного Ханаану.

8. Праобрази Ісуса Христа у Книзі Повторення Закону:

- (1.) Мойсей (розділ 18:18).
- (2.) Ісус Навин.
- (3.) Повторення праобразів, зазначених у передніших книгах П'ятикнижжя.

9. "Пам'ятай," — провідне слово:

- (1.) Пам'ятай пам'ятні дні при горі Синаю (розділ 4:9, 10).
- (2.) Пам'ятай Господній заповіт (4:23).
- (3.) Пам'ятай єгипетську неволю (5:15).
- (4.) Пам'ятай Божий суд над Єгиптом (7:18-19).
- (5.) Пам'ятай дбайливість Божу (8:2-6).
- (6.) Пам'ятай про Божий гнів (9:7).
- (7.) Пам'ятай про кару прокази (24:9).
- (8.) Пам'ятай про Божий вибір тебе (32:7-9).

З М І С Т   К Н И Г И   П О В Т О Р Е Н Н Я   З А К О Н У

I. Перегляд подорожей Ізраїля, розділи 1 по 4.

1. Від залишення Єгипту, 1 до 6:3.
2. Заклик до послуху, 4:1-40.
3. Трое міст сховку по цім боці річки Йордану, 4:41-49.

II. Перегляд закону, розділи 5 по 26.

1. Повторення Десятьох Заповідей, розділи 5—11.
2. Обрядові заповіді, 12:1-6 по розділ 17.
3. Політичні закони, розділи 17—20.
4. Цивільні закони, розділи 21—26.

III. Майбутність Ізраїля предсказана, розділи 27 по 30.

1. Пропам'ятні таблиці, розділ 27.
2. Благословіння і прокляття, розділ 28.
3. Обновлення заповіту й майбутність Ізраїля предсказана, розділи 29 по 30.

IV. Останні дні Мойсея, розділи 31 по 34.

1. Наказ Ісусові Навинові, розділ 31.
2. Пісня Мойсея, розділ 32.
3. Благословіння Ізраїля Мойсеєм, розділ 33.
4. Смерть Мойсея, розділ 34.

П И Т А Н Н Я   Й   В І Д П О В І Д І   Н А   К Н И Г У   П О В Т О Р Е Н Н Я   З А К О Н У

1. *Хто був автором Книги Повторення Закону?*
2. *Звідки ця назва взялася та що вона дійсно означає?*
3. *Скільки часу ця книга охоплює?*
4. *Коли вона була написана?*

5. Під якими 5-ма зглядами тут знаходимо переломову точку в історії ізраїльського народу?

6. Яка провідна думка цієї книги?

7. З якими іншими книгами Старого Заповіту можна рівняти Книгу Повторення Закону?

8. Що можна сказати про стиль цієї книги?

9. Хто любив із неї цитувати?

10. Що ця книга собою представляє?

ПОВТОРЕННЯ ІСТОРІЇ

11. Де й коли Мойсей промовляє слова тут записані? (1:1-2)

12. Скільки часу взяла подорож від Синай гори до Кадесу-Барнеї? (1:2)

13. Після якої події це все відбулося? (1:4)

14. Чи Бог був призначив це мандрування Ізраїля з самого початку? (Ні! Вони мали відразу йти й зайняти обіцяну землю, 1:8, 21.)

15. Що ми бачимо тут про те, який повинен бути суд? (1:16,17)

16. Чия, видно була думка й чому, щоб послати вивідувачів? (1:22)

17. Як Мойсей оповідає про бунт Ізраїля проти Бога та кару, виміряну на них? (1:22-46)

18. Як Мойсей представляє Бога? (Як батька, 1:31)

19. В якій пустині мандрували Ізраїльтяни 38 літ? [Десь поміж Кадес-Барнею та горою Сеїр (1:46 до 2:3, 14), або в Паран пустині (Чис. 12:16; 13:1-3, 25, 26).]

20. Чому Ізраїльтянам не можна було займати гори Сеїр та землі Моаба й Амона? (2:4-23)

21. Що це за Серед-ріка (потік)? (Ізраїль мав переходити цю ріку тридцять вісім років після залишення гори Синай, 2:13, 14.)

22. Хто були Самзумими? (2:19-20)

23. Хто був Ог, і чим він відзначався? (3:11, 1-7)

24. Яке завелике було його "залізне ложе"? (3:116)

25. Про який поділ землі говорить Мойсей у 3:12-20?

26. Що благав Мойсей Бога побачити? (3:25)

26А. Яка йому була Божа відповідь? (3:26-7)

27. На чому тут закінчується Мойсєїв перебіг мандрувань Ізраїля? (На назначенні Ісуса Навина, як нового проводиря, 3:28-29)

28. Яку особливу пораду давав Мойсей своєму наслідникові Йозуї? (Не лякатися, 3:21-22)

ПОВТОРЕННЯ ЗАКОНУ

29. Яку причину подав Мойсей, щоб притримуватися Закону? (4:1-8)

30. Яка слава мала піти про Ізраїля поміж сусідні народи? (4:6)

31. Із-за чого ізраїльський народ мів бути таким славним народом? (Бо їх Бог був великим Богом, 4:7.)

32. Що мало характеризувати такий великий народ? (Справедливі установи та присуди, 4:8. Це мало характеризувати кожен великий народ впротязі всієї історії людства. Жоден народ не може бути великим без цих Божих привмет. Найбільший патріотизм є той, який зближує народ до Бога!)

33. Як це можна передати в майбутність? (Навчати дітей своїх страху Божого, 4:9-10)

34. Про яких “десять слів” говорить тут Мойсей? (4:13; Виходу 20:1-17)

35. Як особливо каже Мойсей “пильнувати душ ваших”? [Бо Бога ніхто не бачив (4:15), отож треба особливо остерігатися, та не виробляти “тесаних постатів” (4:16-18) та не поклонятися їм (4:19).]

36. Що Мойсей згадує тут про свою смерть? (4:20-22)

37. Яку небезпеку бачить Мойсей і як він знову остерігає Ізраїля? (Знову Божий Заповіт перестерігає не робити собі якої постації, й не поклонятися їй, 4:23-25.)

38. До чого порівнюється тут ревність Бога? (4:24. Див. Євр. 12:29.)

39. Яке пророцтво прорікає Мойсей і кого він кличе на свідків? (4:27-8, 26)

40. Що Мойсей каже про Божу милість? (4:29-40)

41. Про які міста словку тут читаємо? (4:41-4)

42. Що тут гора Сіон означає? (4:48)

43. Яке “Повторення Закону” ми бачимо в п'ятому розділі? (Десятьох Заповідей, Вихід, 20:1-17)

44. З якими “батьками” Господь не робив заповіту? (Не з патріярхами: Авраамом, Ісааком та Яковим, а з “батьками,” які вийшли з Єгипту, 5:3.)

45. Порівняйте заповідь із заповіддю у Виході 20:1-17 та Пов. Зак. 5:1-21. (Чи тут не видно вже приблизно 40-літній досвід із цими заповідями, що вони великі в житті й народу, й одиниці?)

46. Який страх виявили тут люди? (Страх фізичний тільки, 5:23-28)

47. Який є кінець закону? (Послушність, 6:1-3)

48. Що таке “Шема?” — Це походить від єврейського слова “Слухай,” і вона представляє собою “Вірую” для євреїв усіх конфесій: “Слухай, о, Ізраїлю: Господь, Бог наш, є єдиний Господь!” (6:4)

49. Яка найбільша повинність людини перед Богом? (Любов до Бога, 6:5.)

50. Де ще в цій книзі читаємо про це велике підкреслення любови до Бога? (11:1, 13, 22; 13:3; 30:6, 16, 20.) Тільки у пророка Осії та в Новому Заповіті бачимо такий великий натиск на повинність любови від людини до Бога.

51. Що Господь Ісус Христос сказав про Повт. Зак. 6:5? (Матв. 27:37, 38)

52. Який особливий наказ тут маємо до дітей? (“Промовляти до серця їх,” 6:7)

53. Що таке “начільники” (філактерї)? [Маленькі коробочки, зроблені з ременю, які прив’язувано на чолі та на лівій руці, згідно з Виходом 13:9, 16; Повт. Зак. 6:8; 11:18. Кожна така філактерія містила в собі слідуючі віршики, написані на пергаменті із Книги Виходу 13:1-10, 11-16; Повтор. Закону 6:4-9; 11:13-21. Див. Матв. 23:5).]

54. Коли Господь Ісус Христос цитував із Повт. Зак. 6:13, 16? (Матв. 4:7, 10)

55. “Не спокушуйте Господа Бога вашого, як спокушували Його коло Масси” (6:7). Де інші знаходимо цю пересторогу в цих самих словах? (Єв. 95:7-11; Євр. 3:7-19.)

56. Яке пояснення мало бути дане дітям про ці речі закону? (6:20-25)

57. Як Мойсей наказав відноситися до поганських народів і чому? (Неголерантність до поганства; Мойсей не вірив у “ко-екзистенцію,” (співжиття), яку християнство нашого дня практикує з грішним світом, 7:1-5.)

58. Чому Ізраїль був “Святий у Господа”? (7:7-9)

59. Що Він від цього народу вимагає? (Бути святими, Левит 19:1.) Що Він вимагає від християн? (Також святости! — Див. I Петра 1:14-21.)

60. На яких усмі'ях Бог обіцявся благословляти Ізраїля? (7:9-26)

61. Що Бог мав на меті, водячи Ізраїля 40 літ по пустині? (а) “Впокорити тебе,” (б) “випробовувати тебе,” (в) “довідатись, що в тебе на серці,” 8:1. Чи не мав Він цього і для кожного з нас?]

62. Коли Господь Ісус Христос уживав Повт. Зак. 8:3? (Матв. 4:4)

63. Яку особливо небезпечну спокусу добачував Мойсей для Ізраїля? (Небезпеку самовдоволення та гордого серця, 8:7-20; 6:10-15)

64. Через яку причину Бог вигнав народи перед лицем Ізраїля? (9:1-7.)

65. Чи праведність і святість одне й те саме? (Ні! Праведність, після Диспенсації закону Мойсея, полягала в притримуванні (виповнення) закону, а святість в тому, щоб бути відсепарованим (відлученим), від світу, та бути призначеним для Бога. Однак, від Авраама та й далі, праведність одержується не ділами закону, а вірою, (Буття 15:6; Авак. 2:4; Римл. 1:17). Нашою праведністю, у цій добі ласки, в Христос, II Кор. 5:21.)

66. Хто фактично писав на таблицях Десятьох Заповідей? (Сам Бог, 9:10.)

67. Що ми дізнаємося тут про ніст Мойсея на горі Синай? (9:9)

68. Чи тут можна добачувати який паралель із Мат. 4:1-10? (Спокуса Мойсея, — це відступництво Ізраїльського народу від Бога та поклоніння бичкові, і його лютий гнів на них, Вихід 32:25-28.)

69. Що тут ми довідуємося про другий 40-денний ніст Мойсея? (9:18)

70. Яка кара Божа грозила Ааронові в ту пору? (9:20)

71. Як довго тривало благання Мойсея, аж поки Бог відмінив Свій замір знищення Ізраїля і чому Бог не знищив Ізраїля? (9:25; 26-29)

72. “Противились ви Господеві того дня, від коли я зазнав вас” (9:24) сказав Мойсей. Вичисліть подані тут чотири спротиви цього народу. (9:22-23)

73. Які були докази, що Бог простив Ізраїлеві й повернув цей народ до Своєї ласки? [(а) Розбиті таблиці замінені другими; (б) продовження священства, хоч Аарона вже не стало; (в) призначення Левіїного покоління на сталу службу при храмі; (г) повеління Мойсеєві вести далі народ Ізраїля. (10:1-11).]

74. “Чого вимагає в тебе Господь, Бог твій . . . ? ” [Випишіть ці вимоги Господні від нас (10:12). Див. Михея 6:8.]

75. “Поглянь . . . обрізуйте . . . ” (10:14-17; 30:6). Як далеко Мойсей сляга цими словами? [До пророків (Єреж. 4:4), та Нового Заповіту (Кол. 2:10-13; Гал. 6:15; Фил. 3:3).]

76. Які ознаки Божої сили бачили Ізраїльтяни? (11:2-7)

77. Який опис обіцяної землі дає Мойсей? (11:8-15) (а) В чому ця земля різниться від Єгипту? (11:10-11) (б) Чому ця нова земля особливо залежна від Божої ласки? (11:11-17)

78. Як Мойсей приказує захоувати Божі повеління? (11:16-25)
79. Які два великі вибори Мойсей ставив тут перед цим народом? (11:26-28)
80. Де мали бути виголошені ці благословіння й прокляття? (11:29-32; 27:12-26; Іс. Нав. 8:33-35)
81. Як мали поступати Ізраїльтяни з релігією народів, яких земля вони мали посісти? (Цілковито всі ознаки таких релігій знищити та викоринити, 12:1-3. Чому?)
82. Де мало бути місце поклоніння, й хто мав його вибрати? (Єрусалим, 12:4-7)
83. Коли це мало сповнитися? (12:8-12)
84. Яка моральна та духовна анархія існувала дотепер? (12:8)
85. Де можна приносити жертви і де можна було “заколювати та їсти м'ясо”? (12:15-28)
86. Що страшного довідуємось тут про поганські релігії? (12:31)
87. Яка кара тим, хто зводив би кого геть від Бога? (13:1-11)
88. Яка кара такому місту, що дасть притулок служителям ідолів? (13:12-18)
89. Чому була заборона проти “нарізок” та “стриження”? (14:1-2)
90. Яке “повторення” тут бачимо відносно чистого й нечистого? (14:3-20. Див. Левит. 11:1-43)
91. Чому “не варитимеш козеняти в молоці матері його” (14:21)? (Це вже третя з ряду заборона: Вихід 23:19; 34:26. Можливо ця заборона походить із гуманних мотивів; частинно бодай, щоб не йти тут слідом поганських народів, які так робили. Єгиптяни варили козеня в молоці його матері, й цим варивом скроплювали свої городи, щоб вони були врожайними на наступну весну.)
92. Яке “повторення” бачимо тут відносно десятини? (14:22-29. Див. Числ. 18:21-24)
93. Про який “відпуст” (прощення довга) говорить в 15:1-18? [У Виході 23:11 і в Левитах 25:3-4 йде мова про сьомий рік, як рік відпочинку. У Повтор. Закоу 15:1-6 йде мова про прощення (канцеляцію) довга.]
94. Яке було законодавство про бідних (15:4, 7-11)? (Порівняйте державне заопікування бідними в наші дні.)
95. “Вбої бо люди ніколи не перестануть на землі” 15:11а. Які слова про це знаходимо в Новому Заповіті? (Мтв. 26:11; Мк. 14:7. Який вишток робив тут Господь щодо бідних?)
96. Проти якої “грішної думки” тут маємо пересторогу? (15:9-10)

97. Коли невільник (раб) з ізраїльського народу ставався вільним? (15:12-18)

98. Коли він ставався невільником назавсіди? (15:16-17; Вихід 21:6)

99. Чого й чому не можна було запрягати до праці та не стригти? (15:19-23)

100. Які три річні свята Книга Повторення зазначає? (16:1-17: Пасха, Свято Первоплодів і Кучок. На ці свята всі дорослі чоловіки мусіли з'являтися щороку зо своїми дарами.)

101. Що "добровільні дари руки твоєї" (16:10) нам нагадують? (II Кор. 9:7)

102. Де справедливий Бог говорить через справедливого слугу про справедливого суддю та про справедливий суд? (16:18-20)

103. Які застереження тут бачимо? [(а) Не перекручувати суду; (б) Не вважати на лице; (в) Не брати дарунків. Чому? (16:19). Див. I Сам. 8:3.]

104. Як мала зберегатися чистота жертівника (та храму)? [(16:21.) Як під цим зглядом терплять церкви наших часів? Який тільки "ашерім" у них не насаджується . . !)

105. Яка кара за ідолопоклонство? (17:2-5)

106. Скільки було потрібно свідків для смертної кари, й яку участь у цій карі вони мали брати? (17:6-7)

107. Яким свідкам Ісус Христос казав кинути такий камінь? (Ів. 8:1-7)

108. Який апіл (відклик) й куди (від локального судді) можна було робити? (17:8-13)

109. Чи можна було Ізраїльтянам мати над собою царя? (Так. Бог наперед предбачив непослушність цього народу й під цим зглядом, 17:4. Див. I Сам. 8:4-9)

110. Хто міг бути царем в Ізраїлі? [Тільки з ізраїльського походження й одобрений Богом, 17:15. Цар Агрипа I, (за часів ап. Павла), будиши ідумейського походження, плакав, коли він вперше почув про цей закон. Порівняйте тут слова Самуїла: "Ви бачите, кого вибрав Господь" (I Сам. 10:24).]

111. Які чотири услів'я було положено Богом для майбутнього царя?

[(а) Він "не може заводити багато коней;"]

(б) Він не може посилати людей в Єгипет по коні;

(в) Він "не може заводити в себе багато жіноцтва;"]

(г) Він не може нагромаджувати в себе срібла й золота (17:16-17)

(Цар Соломон поламав усі ці заповіді).]

112. Яке важливе значення має 17:18? [Від цього віршика походить назва цієї книги. Такий цар, щоб досконало та згідно з Божою волею правити народом (17:19-20), мусів посідати копію закону Господнього, який містився в скрині заповіту. Перекладчики Септуагінта взяли грецьке слово “діотерономіон,” як “повторати,” замість “переписати.” З цього й пішла назва цієї книги, як “ПОВТОРЕННЯ ЗАКОНУ.”]

113. З чого й чому живилися священники та Левити? (18:1)

114. Яка була різниця поміж священниками, а Левитами? (Священик був той Левит, який служив у храмі в Єрусалимі. Всі нащадки покоління Левія з околиці, (хоч із потомства Ааронового), що жили поза Єрусалимом, були собі тільки звичайними Левитами, 18:1, 6-8. Пізніше Ізекієл звужив священство тільки до нащадків первосвященика Задока, який, згідно з I Кн. Паралепомипон 6:1-8, був далеким нащадком по простій лінії, Аарона.

115. До якої досконалости закликає Мойсей (18:13)? До якого зсереєнства закликає Новий Заповіт? Мат. 5:48; Кол. 1:28; II Тим. 3:17; Якова 1:4.)

115А. Хто були пророки? (Це були люди, яким у свій час Господь давав Своє особливе слово, 8:12-22.)

116. Хто служив за пророків у поганських народів? (Чарівники, ворожбити, і т. п., 18:9-14.)

117. До цієї пори, мало що було сказано про пророків, хоч пізніше в Старому Заповіті пророки займали особливо велике та високе місце. Хто дотепер мав імення пророка? [Авраам (Буття 20:7), Аарон, (як пророк Мойсея, (Вихід 7:1). Мойсей бажав, щоб “ввесь люд Господень зробився б пророками” (Чис. 11:29). Про пророка згадується також у Числ. 12:6.]

118. Коли були висловлені пророцтва Балаама? Перше, аніж Ізраїль увійшов в обіцяну землю. (Чис. Роз. 22 по 24.)

119. Хто міг бути пророком? (18:15. Це щось подібного до вимог щодо короля, окрім вибору.) (Він мусів бути Ізраїльтянином.)

120. Яка була первісна причина потреби пророків? (Щоб він був посередником поміж Богом а людьми, 18:16. Під цим зглядом Ісус Христос був Пророком, а всі пророки перед Ним, були праобразами Його. Див. I Тим. 2:5. “Всяка душа, яка не буде слухати цього Пророка, погубиться . . . ” Дії Ап. 3:23.)

121. Про якого Пророка пророкував Мойсей в 18:17-19? (Про Ісуса Христа, Дії Ап. 3:22-24)

122. Який був знак фальшивого пророка? (18:19-22)

123. Для чого були призначені міста словку? (19:1-11)

124. Чи в них міг знайти словок чоловік, що поповнить убійство з розмислом? (19:11-13)

125. *Яку заповідь тут читаємо про межі?* (19:14)
126. *Що про межі каже Новий Заповіт?* (Дії Ап. 17:26) [*Як цю заповідь ламають різні народи світу?*]
127. *Яка кара призначена за кривоприсягу?* (19:15-20; Вихід 20:16)
128. (а) *Що таке “lex talionis”?* Це закон вірплати чи пімсти (закон реталіації). Багато старинних народів цього закона придержувалися, (включаючи греків, римлян та євреїв), який вимагав око за око, й зуб за зуб.
- (б) *Де ми бачимо тут суворість часів Старого Заповіту?* (19:21; Вихід 21:24; Левит. 24:20)
129. *Хто мав загартовувати людей до бою?* (20:1-4)
130. *Хто й чому, та на як довго, був свобідний від війни?* (20:5-9)
131. *Чому мали бути винищені мешканці країв перед Ізраїлем?* (20:18; 13-17)
132. *Як ці мешканці могли спастися?* (20:10-12)
133. *Які дерева не вільно було зрубувати?* (20:19-20)
134. *Яке право в родині мав первенець?* (21:15-17)
135. *Яка кара очікувала непокірливого сина?* (21:18-21)
136. *Яке прокляття взяв на себе Господь Ісус Христос?* (21:22-23; Гал. 3:13)
137. *Який закон бачимо тут про загублене?* (22:1-4)
- 137А. *Як закон про загублене був виповнений у Новому Заповіті?* (Матв. 19:10)
138. *Яка й чому була заборона жінкам проти пощення чоловічої одежі, й противно?* (22:5. Це був звичай тих днів, особливо призначений для неморальних цілей поміж поганськими народами.)
139. *Яке застереження бачимо тут про пташенят?* (22:6-7. Див. Матв. 10:29)
140. *Якої обережності мусів будівничий хати придержуватися?* (22:8)
141. *Читаючи цю книгу, зробіть листу подібних законів, які вказують на Божу дбайливість у цю добу “око за око і зуб за зуб.”*
142. *Бог не любить “жінанини.” Як це можна добачити з 22:9, 10, 11?*
143. *Які закони спрямовані проти поламаання передпруджньої невинности?* (22:13-30)
144. *Яка сувора кара була виміряна проти перелюбу?* (22:22-24; винятки, 22:25-29)

145. Чому євнухам, байструкам та Моабітянам й Амоніям не можна було “ввійти в громаду Господню”? [(23:6) Євнухи були покалічені; байструки були не тільки діти неправого ложа, але й спорідненої крові. Моабійці та Аммонії не дозволили Ізраїлеві перейти їхні землі, та наняли Валаама, щоб він прокляв їх.]

146. Чому “не гидуватимеш” Едомієм та Єгиптієм? (23:7-8)

147. Яку охорону (протекцію) невірникам давали закони в Книзі Повторення Закону? (23:15, 16)

148. Яка особлива заповідь проти блудника й блудниці? (23:17) (В оригіналі стоїть: “. . . і не буде жодного содомлянина з-поміж синів Ізраїля.”)

149. Проти яких особливо гідких гріхів тут виступається в 23:18? [Проти звичаїв, які провадилися в поганських капищах (святинях), — проти гріхів содомії. Дохід із цього йшов на жерців та на удержання таких капищ. “Собака,” — це зневажливий вислів про людину чоловічого стану, який віддає себе содомстві. “Гроші за собаку,” — це грошовий прихід від такого содомства. Як прихід із такого страшного неморальства міг іти на сплати своєї обітниці перед Богом? Однак були такі люди, що не тільки цією пекельною торгівлею займалися, але цим ще й сплачували свій довг перед Богом. Цар Аса “повиганяв содомлян із землі” (I Цар. 15:12). Порівняйте цей гріховний бруд, який тоді панував у світі, із чистотою та святістю, для яких Бог хотів зберегти не тільки Свій народ, але через нього допровадити й інші народи світу до спасіння? Чи ж диво, що тут було потрібно надзвичайно суворих заходів та законів!]

150. З кого можна було брати чини (миху), а з кого ні? (23:19-20; Вихід 22:25; Лев. 25:36, 37)

151. Чи Бог вимагає обітниці від людини? (Ні, — але коли вона прирече таку обітницю, то вона мусить її виповнити. (23:21-23)

152. Коли можна врати та їсти ягоди у свого сусіда або збирати колосся? (23:24-25)

153. Який закон Мойсей дав ізраїльському народові про розвід? (24:1-4)

154. Яка була дійсна причина, що право розводу було дано? (Мк. 10:2-9)

155. Чого не можна було брати застав і чому? (24:6)

156. Яка була кара за викрад людини? (24:7)

157. Які інші гуманітарні постанови тут подібаємо? (24:10-14, 17)

158. Яку охорону щодо своєї платні мав денний робітник? (24:14-5)

159. Як кожна людина була відповідальна за свої проступки? (24:16)

160. Що тут бачимо проти надмірної скупості? (24:19-21)
161. Яка тілесна кара призначена (й чому), і як її пристосували до Ап. Павла? (25:1-3; II Кор. 11:24)
162. Яку гуманітарність бачимо в присязі про вола? (25:4) Що з цього доводить Ап. Павло? (I Кор. 9:9 та I Тим. 5:18)
163. Яка була повинність брата супроти свого бездітного померлого брата? (25:5-10; Буття 38:8, 14, 26)
164. Як ми бачимо це ілюстроване в Книзі Руті? (Роз. 3 і 4.)
165. Де знаходимо повторення про рівну вагу та міру? (25:13-16. Див. Лев. 20:35-36)
166. Чому не могло бути милосердя Амалікові? (25:17-19; Вихід 17:8-16)
167. Яку молитву подяки знаходимо в 26:1-10; 13-15?
168. Яку ознаку подяки мав зробити Ізаїль, коли він прийде в обіцяну землю? (26:1-15)
169. Які взаємні обіцянки були тут зроблені поміж Богом а Ізраїлем? (Ізраїль приобіцявсь, що він буде мати Господа за Бога, а Бог приобіцявсь, що Він буде мати Ізраїля за Свій народ (26:16-19).)
170. Що й коли мало бути виписано на побілених каменях? (27:1-4)
171. З якого каміння мав бути збудований жертівник? [(27:5-7; Вих. 20:25. Див. I Царів 6:7, про будовання храму Соломона.)]
172. Що це за гори, (27:4, 12-13), — Ебаль та Герізім? [Це дві гори, поверх 3,000 стій височини, в центральній Палестині. У вузькій долині поміж ними лежить місто Сихем, поблизу якого Авраам та Яків отаборувалися (Буття 12:6; 33:18). Гора Герізім мала особливе значення для Самарян. Самарянська жінка при криниці Якова казала Ісусові, що на цій горі їхні батьки поклонялися (Ів. 4:20). На цих двох горах Мойсей дав повеління, щоб висказати благословіння і прокляття (27:12-13). (Це виповнив Ісус Навин, 8:30-35.) На цій горі цар Йотам приговорив свою славу приповідь (Суддів 9:7-15).]
173. Які з дванадцятьох проклять записані в Повт. Закону 27:15-26 не знаходимо ніде інше в П'ятикнижжі? (Дванадцять прокляття: "Проклятий той, хто не придержить слів цього закону, щоб виповнити їх," 27:26. Це прокляття цитує ап. Павло до Галат, які однією рукою трималися науки Христа, а другою хотіли притримувати ще деякі закони Мойсея. Гал. 3:10. (Тут же слідує і славна відповідь Павла про спасіння законом: "А що ніхто законом не оправдується перед Богом, це явю, бо праведний вірою жив буде" Гал; 2:16.)
174. Які прокляття знаходимо в розділі 27-ому? (27:15-26)
175. Які благословіння знаходимо в 28-ім розділі? ("Господь, Бог твій, поставить тебе вище над усі народи землі," 28:1-14.)

176. Які перші прокляття будуть виміряні проти Ізраїля, як він буде непослушний *Господеві*? (Прокляття, які доторкнуться всього їхнього національного життя, (28:15-19), та знищать чотири услів'я благословіння, зазначені у віршиках 1-6.)

177. Які нещастя зазначені в 28:20-26?

178. Що даліше бачимо призначене, як кара за непослух? (28:27-44)

179. Які особливі страхіння та неволю предсказано за непослух? (28:45-57)

180. Які бачимо тут надзвичайні й остаточні кари? ["Муки та немочі," та що Господь "розсіє" Ізраїля "проміж усіма народами від кінця та й до кінця землі" (28:58-68).]

181. Яка надзвичайна вага 28-го розділу? Розділ 28-ий, — це найбільше подиву гідний пророчий розділ. Він розказує майже в деталях майбутню долю Ізраїля. Тут ми бачимо неволю у Вавилоні, тут ми бачимо знищення Римлянами. Коли війська Вавилону та опісля війська Риму облягали Єрусалим, матері їли своїх дітей (28:53-57), та діялися інші страшні речі. Предсказання цього розділу в один із великих доказів про надхнення Біблії.

182. Хто ще перестерігав про це "розсіяння"? (Пророки та Господь Ісус Христос.)

183. Якими короткими словами *Мойсей* перебіг усю сорок-літню історію ізраїльського народу? (Словами вісьмох віршиків, 29:1-8.)

184. Чому *Мойсей* уживає цих вісім віршиків? (Він приготував цим народ до того, що слідує, — до заохочення придержувати заповіт Божий, 29:9.)

185. З ким цей заповіт на долині *Моаба* тепер робиться? (29:10-15, що включає й ненароджених ще поколінь.) Цей заповіт Господа був надхненням різним письменникам, а в тім і Шевченкові у його величній поемі: "І мертвим, і живим, і ненародженим землякам моїм в Україні і не в Україні."

186. Що це за "корінь," що "плодить отруту й полин" (29:18)? (Ті, що переймалися б поганством інших народів, 29:16-18.)

187. Яка страшна Божа кара, подібна *Содомі* й *Гоморі*, предсказана тут за непослух? (29:19-29)

188. "Що втаєне, належить *Господеві*, *Богові* нашому" (29:29а) Чому воно "втаєне"? (Іс. 55:8-9.)

189. Які услів'я Бог ставить, щодо *Свого* милосердя? [Покаяння! (30:1-3; 4:29-31).]

190. Що Бог обіцяється зробити з цим "розсіянним" по всьому світу народом? [Позбирає й поверне їх знову в обіцяний край, в край обітцьків їхніх." (30:4-10)]

191. На кого впадуть тоді тут зазначені прокляття? (30:7)

192. Під якими двома зглядами заповідь тут подана “не тяжка”? [(а) Вона “не на небесах і не за морем”; (б) Вона “в устах і в серці твоїм.” (30:11-14)]

192А. Чим закінчує Мойсей свою промову? [Він ставить перед Ізраїля вибір життя й добра, або смерті й лиха (30:15). Пор. вибір, який Бог дав першому чоловікові в Едемі. Порівняйте також, який вибір зробив Адам, а який вибір зробив Ізраїль. Порівняйте вибір, що його робить людство тепер. Чи людське серце не все однакове? Буття 6:5; Римл. 3:10-18).]

193. Яких два свідки закликає Мойсей, і чому? (30:19, — ці два свідки ніколи не скриводушать.)

194. Яка була офіційна резиманція Мойсея перед його народом? (31:1-2. Пор. 34:7.)

195. Хоч Йозуа (Ісус Навин) мав зайняти місце Мойсея, як провідник, однак хто дійсно йшов у провіді Ізраїля? (31:3, 8)

196. Яка була найбільша порада, що Мойсей давав, як Ізраїльському народові, так і Йозуеві? (31:6-8)

197. Який доказ ми тут знаходимо про авторство цієї книги? (31:9) Який тут є виняток? (Питання 226А)

198. Кому Мойсей передав записані закони? (31:9)

199. Де й коли цей закон мав бути читаний? (31:10-13)

200. Де цей закон мав бути покладений на сталий словок? (31:24-26)

201. Чим і чому ця книга закону мала бути проти Ізраїля? (31:27-30)

202. Від кого й яке про це було об'явлення Мойсееві? (31:16-21)

203. Що й для чого приказав Бог Мойсееві написати? (31:19-21)

204. Де знаходимо пісню Мойсея? [Мойсей закінчує свою життєву кар'єру піснею (32:1-43, 46-49), як він її й розпочав, (Вихід 15:20).]

204А. Яку ще одну славу його пісню знаходимо в Старому Заповіті? (Псалма 90).]

205. Яка тема цієї пісні Мойсея? [Божа вірність та справедливість, як Скелі вічності, та невдячність і гріховність людського серця (32:4-6; 15-18).]

206. Який був тут провід Бога, як це бачимо в цій пісні? (32:8-14)

207. Як “потоствів праведник,” чим і як він тоді висказав свою невдячність? (32:15-18; 21)

208. Яку свою кару тут Господь предсказує? (19:22-38)

209. Яку надію дає тут Господь вприкінці? (32:36-43)
210. Що “не пусте слово” (32:47)? (Ця книга й ця пісня, 31:36.)
211. Дні Мойсеевого відходу наближалися, 31:14-15. Що сказав Бог Мойсееві ще таки того самого дня, коли він скінчив свою останню пісню? (32:48-49)
212. Яку провину Бог виставляє проти Мойсея, Свого слуги? (32:51; Чисел 27:12-14)
213. Який був останній офіційний акт Мойсея? (Благословіння Ізраїля, 33:1-29.)
214. Хто ще закінчував своє життя подібним благословінням? (Буття 49:1-28.)
215. Чим благословіння Мойсея відрізняється від благословіння Якового? [Воно має вступ (33:2-5), та закінчення (33:26-29). Тон Мойсея тут далеко більше взнеслий, аніж тон Якова.]
216. Яке благословіння тут для кожного покоління, а яке покоління тут промовчано? (33:6-25)
217. Яке дійсно місце займає сам Мойсей посеред ізраїльського народу за днів свого проводу? (33:5)
218. Чим Мойсей розпочинав і чим він закінчив це своє благословіння? (Величними словами про Бога, 33:2-3 та 33:27-29.)
219. Один із найбільших та найславніших віршиків про Бога у всьому Слові Божому знаходимо в цьому благословінні, — віршик 27-ий. Чому цей віршик тут особливо відповідний? (Ізраїль приходив нарешті до свого земного пристановища. Ці Слова, однак, нагадують Йому, що не Палестина, ані який інший на цій землі край, а Бог Предвічний, — це Вічна Пристань людині. Ці слова були надхненням таких величних Псалмів, як 46, 62, 90, 91, 95 та інші.)
220. Мойсей розпочав першу подорож свого життя одинцем, самотньо. Яка була під цим зглядом тепер остання його подорож? (34:1)
221. Яка це була гора, по якій він так шов, і де вона знаходилася? [(34:1) Писга, це пасмо чи хребет гір у західній частині Моабського краю. Гора Небо, це одна з тих гір, напроти міста Брехону.]
222. З яким серцем він тепер стояв і дивився на цю обіцяну землю, до якої він провадив три-мільйоновий народ цих сорок років? (33:27а)
223. Як умер Мойсей “по слові Господньому”? (32:49-51)
224. “Дам Я тобі побачити її твоїми очима, та не прийдеши ти туди” (34:4). Коли Мойсей таки “прийшов” і став своїми ногами на цю землю? (Матв. 17:2-3; Мк. 9:4-5)
225. Скільки було Мойсееві років при його смерті, і який був стан його здоров'я? (34:7)

226. *“Очі його не потемніли й сила його не помешчала”* (34:7). Як ці слова можна порівняти з словами самого Мойсея, 31:2, *“Я вже старий . . . не здолю вже ні виходити, ні входити”*? [Ці слова не противорічать собі. Мойсей дожив до Богом-назначеного віку сто й двадцять літ (Буття 6:3). В таких літах, як фізична сила підупадає, так і зір тупіє. Та Бог задержав і одне й друге не ушкоджене віком, як вияв Своєї особливої ласки Своему вірному слугі Мойсеєві. Мойсей, знаючи свій вік, що його смерть уже надходить, знав, що і сила й зір його раптом підупадають, і він не здолеє ані “виходити,” ані “виходити” до бою проти ворогів із військом Ізраїля, як це було передніше.]

226А. *Хто найправдоподібніше дав опис про смерть Мойсея, який знаходимо в розділі 34?* [Див. Кн. Ісуса Навина 1:1. Господь повідомив Йоазу (Ісуса Навина) про смерть Мойсея, отож напевно Він об’явив йому й деталі смерті Мойсея. Післясмертні віршики, — а особливо віршики 5-11, писала вже не рука Мойсея.]

227. *Яка була тайна Мойсеєвого похорону, — й чому?* [(34:7.) Щоб люди не стали поклонятися його мощам, та щоб таким способом не довести Ізраїля до ідолопоклонства!]

228. *Де ще в Біблії знаходимо спомин про тіло Мойсея?* (Юди 9)

229. *Чому сатана змагався з Архангелом Михайлом про тіло Мойсея?* [Сатана, маючи силу смерті, противився, щоб тіло Мойсея воскресло із-за гріхів Мойсея (вбивство Єгиптянина, Буття 2:12, та при водах Мериви, Чисел 20:12).]

230. *Хто остаточно взяв місце Мойсея?* (34:9)

231. *Чим цей новий провідник сповнився для цього великого діла?* (34:9)

232. *Яке місце поміж пророками дає Мойсеєві Старий Заповіт?* (34:10)

233. *Які були тут заслуги Мойсея?* (34:11)

234. *Які були три великі поділи Мойсеєвого життя?* (Сорок років у Єгипті; сорок років у пустині Мидіяна; сорок років у провадженні Ізраїля до обіцяної землі.)

235. *На які поділи ділиться діяльність його життя?* (Як цивільний і военний провідник Ізраїля; як автор; як законодавець; як пророк.)

236. *Як Мойсей “писав” про Ісуса Христа* (Ів. 6:46)? (Повт. Запову 18:15-18)

237. *Яке місце займає Мойсей в Новому Заповіті?* (Подібне до місця, яке він займав у Старому Заповіті. Він і закон даний через нього стоять тут, як “тінь майбутніх благ.” Ісус Христос є тут Мойсеєм нової Диспенсації ласки.)

238. *Де важніші спомини Мойсея в Новому Заповіті?* (Матв. 17:3; Мк. 9:4; Лк. 9:30; Ів. 1:17, 45; Ів. 3:14; Ів. 5:46; Римл. 5:14; Юди 9; Об’явлення 15:3.)

СТОРИНКИ ДЛЯ ЗАМІТОК СТУДЕНТІВ:
